

Türkçe

Özetin özeti konularla

KAZANIM ODAKLI + YENİ NESİL

SORU BANKASI

Karekod
Çözümlü

Akıllı Tahta
Uygulamalı

Yazarlar
Kübra YILDIZ
Ali DEMİR
Ebubekir ÇALIOVA

TYT TÜRKÇE

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

Bütün hakları Giriş Yayınlarına aittir.

Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

1. Baskı: Markaj Yayınları

2. Baskı: Giriş Yayınları

SERTİFİKA NO.

40447

KAPAK TASARIMI

Giriş Yayınları Tasarım Ekibi

SAYFA TASARIMI

Giriş Yayınları Dizgi Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital

ANKARA

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33

WhatsApp: 0505 099 24 84

www.girisyayinlari.com

girisyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM: SÖZCÜKTE ANLAM

- ▶ ÇOK ANLAMLILIK 6
- ▶ SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ 12
- ▶ MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI 18

2. BÖLÜM: SÖZ ÖBEKLERİ

- ▶ KALIPLAŞMIŞ SÖZ ÖBEKLERİ 30
- ▶ KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ ÖBEKLERİ 36
- ▶ SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM 39

3. BÖLÜM: CÜMLEDE ANLAM

- ▶ CÜMLEDE ANLATIM 46
- ▶ CÜMLELER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ 49
- ▶ EŞ - YAKIN - ÇELİŞEN ANLAMLAR 52
- ▶ CÜMLEDE DUYGULAR VE KAVRAMLAR 55

4. BÖLÜM: ANLATIM ÖZELLİKLERİ

- ▶ DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI 66
- ▶ ANLATIM BİÇİMLERİ 69

5. BÖLÜM: PARAGRAF

- ▶ PARAGRAFTA YAPI 78
- ▶ ANA DÜŞÜNCE - TEMA - KONU - BAŞLIK 84
- ▶ YARDIMCI DÜŞÜNCE 90
- ▶ BAĞLANTILI SORULAR 95

6. BÖLÜM: SES BİLGİSİ

- ▶ ÜNLÜLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI - ÜNLÜ UYUMLARI 114
- ▶ ÜNSÜZLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI 117

7. BÖLÜM: YAZIM KURALLARI

- ▶ BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI - SAYILARIN YAZIMI 126
- ▶ “DE”, “Kİ” VE “Mİ”NİN YAZIMI - KISALTMALARIN YAZIMI 128
- ▶ BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI 130

8. BÖLÜM: NOKTALAMA İŞARETLERİ

- ▶ NOKTALAMA İŞARETLERİ 142

9. BÖLÜM: EKLER - SÖZCÜKTE YAPI

- ▶ EKLER 158
- ▶ SÖZCÜKTE YAPI 161

10. BÖLÜM: SÖZCÜK TÜRLERİ (İSİM SOYLU SÖZCÜKLER)

- ▶ İSİM (AD) 168
- ▶ İSİM TAMLAMALARI 171
- ▶ SIFAT (ÖN AD) 173
- ▶ SIFAT TAMLAMASI 176
- ▶ ZAMİR (ADIL) 178
- ▶ ZARF (BELİRTEÇ) 181
- ▶ EDAT - BAĞLAÇ - ÜNLEM 184

11. BÖLÜM: FİİLLER - EK FİİL - FİİLİMSİ

- ▶ FİİLLER (ANLAM - KİP - KİŞİ - YAPI) 194
- ▶ EK FİİL 197
- ▶ FİİLİMSİ (EYLEMSİ) 200

12. BÖLÜM: CÜMLENİN ÖGELERİ

- ▶ TEMEL ÖGELER 210
- ▶ YARDIMCI ÖGELER 212

13. BÖLÜM: FİİLDE ÇATI

- ▶ ÖZNE - YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE 220
- ▶ NESNE - YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE 222

14. BÖLÜM: CÜMLE TÜRLERİ

- ▶ CÜMLE TÜRLERİ 230

15. BÖLÜM: ANLATIM BOZUKLUKLARI

- ▶ ANLAMA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI 242
- ▶ YAPIYA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI 245

- ▶ CEVAP ANAHTARI 254

BÖLÜM

SÖZCÜKTE ANLAM

ÇOK ANLAMLILIK

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI

Çok Anlamlılık

Gerçek (Temel) Anlam	Yan Anlam	Terim Anlam
Bir sözcüğün herkesçe bilinen ilk anlamıdır.	Bir sözcüğün gerçek anlamından tümüyle uzaklaşarak kazandığı anlamdır.	Bilim, sanat, spor veya meslek dallarından biriyle ilgili kavramları karşılayan sözcüklerdir.
Mecaz Anlam	Somut Anlamlı Sözcükler	Soyut Anlamlı Sözcükler
Bir sözcüğün tamamen başka bir anlamda kullanılmasıdır.	Duyular yoluyla algılanabilen sözcüklerdir.	Duyular yoluyla algılanamayan sözcüklerdir.

Sözcükler Arası Anlam İlişkileri

Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler	Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler	Zıt Anlamlı Sözcükler	Yakın Anlamlı Sözcükler
Yazılışları farklı, anlamları aynı sözcüklerdir.	Yazılış ve okunuşları aynı, anlamları farklı sözcüklerdir.	Birbirinin tam tersi anlamı ifade eden sözcüklerdir.	Aralarında anlam ayrıntısı bulunan sözcüklerdir.
Genel Anlamlı Sözcükler	Özel Anlamlı Sözcükler	Nicel Anlamlı Sözcükler:	Nitel Anlamlı Sözcükler
Bir türün tamamını veya birden fazla ögesini karşılayan sözcüklerdir.	Bir türün tek üyesini karşılayan sözcüklerdir.	Varlıkların sayılabilen, ölçülebilen özelliklerini ifade eden sözcüklerdir.	Varlıkların rengini, durumunu, biçimini, nasıl olduklarını ifade eden sözcüklerdir.

Mecaza Dayalı Söz Sanatları

Ad Aktarması (Mecazımürsel)	Benzetme	Deyim Aktarması	Duyu Aktarması	Dolaylama
Benzetme amacı güdülmeyen bir sözcüğün başka bir sözcük yerine kullanılmasıdır.	Zayıf olan bir varlığın güçlü olan bir varlığa benzetilmesidir.	İnsandan doğaya, doğadan insana, doğadan doğaya özelliklerin aktarılmasıdır.	Bir duyu organıyla algılanabilecek bir durumun veya kavramın başka bir duyu yoluyla algılanmasıdır.	Bir sözcükle ifade edilebilecek bir varlık ya da kavramın birden fazla sözcükle dile getirilmesidir.
Güzel Adlandırma	Somutlaştırma	Soyutlaştırma	Yansıma Sözcükler	
Olumsuz çağrışımlara neden olabilecek söz veya kavramların güzel bir biçimde ifade edilmesidir.	Soyut anlamlı bir sözcüğün, somut bir kavram veya durumu ifade etmesidir.	Somut anlamlı bir sözcüğün, soyut bir kavram veya durumu ifade etmesidir.	Doğadaki seslerin insan tarafından taklik edilmesiyle oluşmuş sözcüklerdir.	

ÇOK ANLAMLILIK

Gerçek (Temel) Anlam: Bir sözcüğün tek başına kullanıldığında zihinde uyandırdığı ilk anlamdır. Sözcüğün, sözlükte verilen ilk anlamıdır.

» Boğazı şişmişti, belli ki bir rahatsızlığı vardı. (Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar)

Yan Anlam: Sözcüğün gerçek anlamına bağlı olarak kazanıldığı ve gerçek anlamla arasında benzerlik ilişkisi olan anlamıdır.

» Sürahiye boğaz kısmına kadar doldurmuştu. (Şişe, güğüm vb. kaplarda ağza yakın dar bölüm.)

Terim Anlam: Sözcüğün herhangi bir bilim, sanat, meslek dalıyla ilgili kazandığı anlamıdır.

» İstanbul Boğazı, sıcak denizlere açılan kapılardan biridir. (İki kara arasındaki dar deniz. - Coğrafyayla ilgili bir terim)

Mecaz Anlam: Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamıdır.

» Bu kadar boğazı geçindirmek kolay mı? (Yiyeceği içeceği sağlanan kimse.)

Somut Anlam: Sözcüklerin beş duyu organından biriyle veya birkaçıyla algılanabilen kavram ya da varlıkları karşılayan anlamıdır.

» Işık gözümüzü alıyordu. (Görme duyusu ile algılanır.)

Soyut Anlam: Sözcüklerin beş duyu organından biriyle veya birkaçıyla algılanamayan; varlıkları akıl, inanç ve sezgilerle kabul gören kavram ya da varlıkları karşılayan anlamıdır.

» Cesaret kişiyi bir adım ileriye götürebileceği gibi uçuruma da sürükleyebilir.

1. Aşağıdakilerin hangisinde yan anlamlı sözcük kullanılmamıştır?

- A) Aradığın her şeyi bu dolabın gözünde bulabilir ve de kullanabilirsin.
- B) Kuyunun ağzı dar olduğu için kediyi kurtarma çalışmaları aksıyordu.
- C) Karantina sürecinden sonra koltukların yüzünü hemen değiştirmelisiniz!
- D) Kolunu arkadaşının omzuna atmış, onunla çok samimi bir sohbeta dalmıştı.
- E) Annem, dişleri kırılmış olan tarağı -onca ısrarına rağmen- çöp kovasına attı.

2.

- ◆ Böyle sınav zamanında zaman ağır ilerliyor.
- ◆ En ağır fizik konularını bile o anlatınca anlarım.
- ◆ Bu ağır koku bütün şehri kaplamıştı bir anda.
- ◆ Geçirdiği bu ağır ameliyat onu bir anda yaşlandırdı.
- ◆ Çok ağır bir insan olduğu asil tavırlarından belliydi.

Yukarıdaki cümlelerde "ağır" sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

3. (I) Moliere gerçek yaşama yöneltmiştir güldürüyü. (II) İnsanoğlunun evrensel çarpıklıklarını, oyunlarının odak noktası yapmıştır. (III) Evrenselliği yakalayıp toplumsal kümenin önüne geçmesi de buradan gelmektedir. (IV) Kişileri, toplumsal çevreyle bütünleştirmiş, toplumsal çevreyi çözümlenmede birer tip olarak kullanmıştır. (V) Çünkü tipleştirmenin belirleyici özelliği, kişiyi biçimlendiren çevrenin niteliklerini kişide toplamak yani kişiyi karikatürize etmektir.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde mecaz anlamlı sözcükler kullanılmıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı sözcük yoktur?

- A) Doktorlar hastanın atardamarında sorun olduğunu söylediler.
- B) Orhan Veli Kanık, şiirlerini serbest ölçüyle kaleme almıştır.
- C) Bütün açıları eşit olan üçgene eşkenar üçgen denir.
- D) Maçın hakemi rakibe tekme atan futbolcuya kırmızı kart gösterdi.
- E) Olaya bir de bu açıdan bakmayı denesek olay daha kolay çözülecek.

- 1 Aşağıda sözcüklerin zamanla çok anlamlılık özelliği kazanmalarını gösteren bir kronoloji çizelgesi verilmiştir.

Bu kronoloji çizelgesinde "X" ile gösterilen yere, altı çizili sözcüklerin anlam özelliklerine göre;

- I. Titreyen bir yaz akşamının melteminde buluşalım seninle.
- II. Hayatın her notası, bizi kaderimizde bir sonraki adıma götürür.
- III. Bilginin efendisi olmak için çalışmanın kölesi olmak gerekir.
- IV. Kanguru, keseli hayvanların en anaçı sayılır.
- V. Kavanozun ağzı açık kaldığından tütsünün etkisi yok olmuş.

yukarıda numaralandırılan cümlelerden hangisi getirilmelidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- 2 Bir şifreleme sistemine göre aşağıdaki tabloda yer alan harfler, yatay ve dikey kesişim noktalarına göre şifrelenir.

	1	2	3	4	5	6
1	A	B	C	Ç	D	E
2	F	G	Ğ	H	I	İ
3	J	K	L	M	N	O
4	Ö	P	R	S	Ş	T
5	U	Ü	V	Y	Z	

Örnek:

- ◆ A harfi 11,
 - ◆ M harfi 34
- şeklinde şifrelenir.

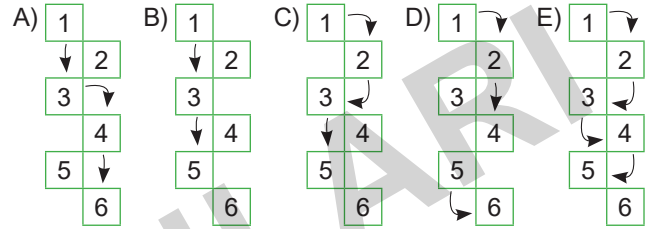
Buna göre "44 - 41 - 55 - 13 - 52 - 32" şeklinde şifrelenen sözcüğün temel anlamı aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

- A) Bir dildeki kelimeleri alfabe sırasına göre tanımlayan eser, lügat
- B) Herhangi bir konuda yazılmış eser
- C) Bir yargı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille kullanılan kelimeler dizisi, tümce
- D) Anlamlı ses veya ses birliği, kelime
- E) Dildeki bir sesi gösteren ve alfabeyi oluşturan işaretlerden her biri, kod

- 3 Aşağıdaki paragrafta numaralanmış cümlelerin bazılarında ad aktarması (mecazimürsel) yapılmıştır.

(1) İstanbul heyecanlı bir güne uyandı. (2) Çünkü akşam, Bostancı Kültür Merkezinde Mem Ararat konseri vardı. (3) Mem Ararat'ı severek dinlerdi İstanbullular. (4) O, naif kişiliğiyle etkilemişti herkesi. (5) Halk, sabahtan yağın bereketi de onun gelişine yormuştu. (6) Kutsanması saçmaydı belki de ancak bilge bir kişiğe sahip olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Ad aktarması olan cümlelerin numaralarının ok yönünde, doğru sıralandığı seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

- 4 Bilgit "Mecaza Dayalı Söz Sanatları" konusunu kavramak için bu konuyla ilgili olan "Mecazimürsel, Benzetme, Deyim Aktarması, Dolaylama, Güzel Adlandırma" alt başlıklarını (örnek cümleler başlıkların karşısına yazılacak şekilde) defterine yazmıştır. Defterinin birbirini takip eden beş satırını kullanan Bilgit'in satırlara yazdığı başlıklarla ilgili şunlar bilinmektedir:

- ◆ Her satıra yalnız bir başlık ve örneğini yazmıştır.
- ◆ En alttaki satıra "Mecazimürsel" başlığını yazmıştır.
- ◆ "Güzel Adlandırma" başlığını, "Benzetme" ve "Deyim Aktarması" başlıklarının arasındaki satıra yazmıştır.
- ◆ "Dolaylama" başlığı en üst satırdadır ve bu başlıkla "Deyim Aktarması" başlığının arasında iki başlık vardır.

Bilgit, defterinin üçüncü satırına yazdığı başlığın karşısına aşağıdakilerden hangisini yazmıştır?

- A) Görme engelli biriyle empati kurmak istiyorsanız "Cennetin Rengi" filmi mutlaka izleyin!
- B) Batı'nın Ukrayna ile Rusya arasındaki savaşa karşı seyirci kalması, gerçekten trajikomik.
- C) Yaşanan küresel sorunlar, bacasız sanayiye durma noktasına getirdi.
- D) Her tarafı kaplayan kar, bir genç kızın ilk kez görücüyle buluşan gelinliği gibi göz kamaştırıcıydı.
- E) Necip Fazıl yorgun kaldırımlara derdini anlatalı, yarım asır oldu belki de.

BÖLÜM SÖZ ÖBEKLERİ

KALIPLAŞMIŞ SÖZ ÖBEKLERİ

KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ ÖBEKLERİ

Kalıplaşmış Söz Öbekleri

İkilemeler: Farklı anlam ilgileri olan sözcüklerin yeni anlamlar oluşturmak veya ifadeyi güçlendirmek için oluşturdukları sözcük grubudur.

İkilemelerin Oluşturulma Şekilleri

- » Aynı sözcüğün tekrarlanmasıyla
- » Eş anlamlı sözcüklerle
- » Zıt anlamlı sözcüklerle
- » Biri anlamlı, diğeri anlamsız sözcüklerle
- » Her ikisi de anlamsız sözcüklerle
- » Yansımaların tekrarıyla
- » İsim tamlaması şeklinde
- » Hâl [durum] eki olarak
- » m harfi eklenerek

Vecizeler (Özdeyişler): Bir düşünceyi kısa ve özlü biçimde anlatan bilgece sözlerdir.

Vecizeler ile Atasözleri Arasındaki Fark:

- » Vecizelerin söyleyeni belliyeen atasözlerinininki belli değildir.

Vecizeler ile Atasözlerinin Ortak Özelliği:

- » Vecizeler de atasözleri gibi yaşanan olaylardan, gözlemlerden ve deneyimlerden çıkarılan sonuçlara, derslere dayanır.

SÖZ ÖBEKLERİ

Deyimler: Anlatıma akıcılık, çekicilik katan, çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğudur.

Deyimlerin Özellikleri:

- » Kalıplaşmış sözler olduğundan sözcüklerinin yerine başka sözcükler getirilemez, sözcüklerin yerleri değiştirilemez.
- » Şahsa ve zamana göre çekimlenebilir.
- » Sözcük grubu veya cümle şeklinde bulunabilir.
- » Bir kavramı veya bir durumu anlatmak için kullanılır.
- » Genellikle mecaz anlamlıdır.
- » Gerçek anlamlı olanları da vardır.
- » Ders verme amacı taşımaz.

Atasözleri: Uzun deneyim ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş, halka mal olmuş, öğüt verici sözlerdir.

Atasözlerinin Özellikleri:

- » İlk söyleyeni belli değildir, halkın ortak malıdır.
- » Kalıplaşmış sözler olduğundan sözcüklerinin yerine başka sözcükler getirilemez, sıralanışında değişiklik yapılamaz.
- » Birçoğunda mecazlı bir söyleyiş vardır.
- » Gerçek anlam taşıyanları da vardır.
- » Bazıları aynı veya yakın anlamlıdır.
- » Bazıları zıt anlamlıdır.

- Ortak Özellikler**
- » İlk söyleyenleri belli değildir.
 - » Kısa ve özlü sözlerdir.
 - » Kalıplaşmış sözler olduklarından değişikliğe uğramazlar.
 - » Genellikle mecaz anlam taşırlar.

- Farklar**
- » Atasözleri cümle şeklindeyken deyimler genellikle söz grubu şeklindedir.
 - » Atasözleri tüm zamanlar ve herkes için geçerliyeen deyimler anlık durumlar ve sözü söyleyen kişiler için geçerlidir.
 - » Atasözleri topluma öğüt verirken deyimler vermez.

Kalıplaşmamış Söz Öbekleri

Birden fazla sözcükten oluşan ve anlamca bir durumu, kavramı, nesneyi yansıtan sözcük grubudur. Bir yazarın kendisi de sözcüklere farklı anlamlar yükleyerek yeni sözcük grupları oluşturabilir. Kullanıldıkları metinde özel bir anlamı karşılayarak yazarın iletmek istediği yargıyı aktarır.

KALIPLAŞMIŞ SÖZ ÖBEKLERİ

Deyimler: Anlatımı etkili hâle getirmek için kullanılan ve en az iki sözcükten oluşan mecazlaşmış söz öbekleridir.

- » akıl danışmak » ışık tutmak » yok saymak
- » Deyimler çoğunlukla mecaz anlamlıdır.
- » Gerçek anlamlı olanları da vardır.
- » Genellikle eylem bildirir. (“-mek/-mak” mastar ekiyle biter.)
- » Kişiye ve zamana göre çekimlenir.
- » Cümle hâlinde olanları da vardır.

Atasözleri: Uzun deneyim ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş, genellikle mecaz anlamlı olan ve söyleyeni belli olmayan kalıplaşmış söz öbekleridir.

- » Rüzgâr eken fırtına biçer. » Zahmetsiz rahmet olmaz.
- » Atasözleri genellikle mecaz anlamlıdır.
- » Gerçek anlamında ya da hem gerçek hem de mecaz anlamda kullanılanları da vardır.

- » Aynı anlama gelen ya da yakın anlamlı olanları da vardır.
- » Kalıplaşmışlardır ve öğüt verirler.
- » Sözcüklerinin yeri değiştirilemez ya da yerlerine eş anlamlıları kullanılamaz.
- » Deyimlere göre daha geniş bir anlam özelliğine sahiptir.

İkilemeler: Çeşitli anlam ilgileri kurmak, anlamı güzelleştirmek ve pekiştirmek için oluşturulan söz öbekleridir.

- » akın akın » soy sop » başa baş
- » allak bullak » kapı mapı » elden ele
- » İkilemeleri oluşturan kelimeler her zaman ayrı yazılır.
- » Eş, yakın, zıt anlamlı sözcükler; aynı sözcükler; yansıma sözcükler; biri anlamlı diğeri anlamsız sözcükler bir araya getirilerek oluşturulur.
- » “m”, isim durum ekleri ve iyelik ekiyle yapılanları da vardır.

1. Aşağıdakilerin hangisinde deyim açıklamasıyla birlikte verilmiştir?

- A) Hediyemi lütfen kabul edin, çam sakızı çoban armağanı...
- B) Dişimizi sıkalım, çoğu gitti azı kaldı.
- C) Fırsatı kaçırdınız, cebimi rahatlatacak bu kampanyadan yararlanamadınız.
- D) Ne yapacağız şimdi, tut kelin perçeminden.
- E) Bu işi tereyağından kıl çeker gibi hallederim.

2. Atasözlerinin birçok özelliği vardır. (I) Çoğu yan anlamındadır, anlatacaklarını benzetmeyle anlatır. (II) Kimisi karşıt anlamlı sözcükleri içerir. (III) Bazılarında sebze adları geçer. (IV) Birçoğu az konuşmayı üstün tutar. (V) Yer yer de tedbirsiz davranma yüceltilir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerdeki açıklamalara aşağıdaki atasözlerinden hangisi örnek olarak gösterilemez?

- A) I. cümle: Dağ başından duman eksik olmaz.
- B) II. cümle: Dost ile ye, iç; alışveriş etme.
- C) III. cümle: Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
- D) IV. cümle: Adam olana bir söz yeter.
- E) V. cümle: Akıllı köprü arayınca dek deli suyu geçer.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme, cümleye “aralıksız olarak, durmaksızın” anlamı katmıştır?

- A) Köşe bucak her yere baktığımız halde onu bulamadık.
- B) Hastahaneye her gün demet demet çiçek götürüyor.
- C) Harıl harıl çalışarak bir mucizeyi gerçekleştirdiler.
- D) Hastalığı iyice artmıştı, soğuk soğuk terler döküyordu.
- E) Gide gele yolları artık ezberlemiştik ama işimizi yoluna koyamamıştık.

4. Arkadaşlarını kaybetmesinin nedeni ne biliyor musunuz? Onlara bol keseden bir şeyler vaat etmesi: “Gelecek hafta ziyafet var, bendensin.”, “Ayılığımı alayım sana bir takım elbise alacağım.” Tabii bu kadar sözün arkasında duramayınca -ki duramazdı- adı iflahsızca çıktı.

Bu parçada anlatılan kişinin durumuna en uygun atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Adamak kolay, ödemek zordur.
- B) Nefesine güvenen borazancıbaşı olur.
- C) Güvenme varlığa, düşersin darlığa.
- D) Atalar sözünü tutmayı yabana atarlar.
- E) Ağlar gözden, sahte sözden kendini sakın.

1 Megastar Tarkan'ın, albümlerinde ikilemelerden çokça yararlandığı bir gerçek. Bu gerçekliği "Metamorfoz" adlı albümünde de devam ettirdiği "Pare Pare" ve "Hop Hop" şarkılarından anlaşılıyor. Şarkıcı bu albümünde, ikilemelere ek olarak deyim ve atasözlerine de yer vermiştir. Tarkan'ın "başkalaşma, değişim, dönüşüm" anlamlarına gelen "Metamorfoz" adlı albümündeki şarkıları, büyük oranda deyim ve atasözlerinden oluşuyor. Albümde 30'a yakın atasözü ve çok sayıda deyim yer almaktadır. Aşağıda, bu albümden bir şarkının sözlerine yer verilmiştir.

Buna göre Tarkan'ın;

Söz gümüşse sükût altındır

I

Masal okuyor bilmiyor o zırdeli

Rüzgâr eken fırtına biçer

II

Kendi düşen ağlamaz yani

III

Sen sen ol kalp kırma

Uykuların kaçar sonra

Akıllı ol oyuna gelme

Tepetakla olursun

IV

Eden bulur, inleyen ölür sonunda

V

şarkı sözlerindeki numaralandırılmış söz gruplarından hangisinde atasözü kullandığı söylenemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2 Atasözleri, parlak bir üslupla ve zekice şiirlerde kullanıldıklarında şiirlerin etkileyciliğini, anlamsal yoğunluğunu artırmaktadır. Şiire etkileycilik ve güzellik katan bu kullanım, şiirde irsalimesel sanatına yer verildiğini gösterir.

Buna göre aşağıdaki şiirlerin hangisinde irsalimesel sanatına yer verildiği ve şiirin atasözü ile zenginleştirildiği söylenemez?

A) Dünyadan ahrete gidip gelmemek

Olmazsa iktiza eder ölmek

Balık baştan kokar, bunu bilmemek

Seyrânî gafilin ahmaklığından.

B) Kirpikleri uzundur yârin hayâle sığmaz

Meşhûr bir meseldir mızrak çuvala sığmaz

C) Çağır Karac'oğlan çağır

Taş düştüğü yerde ağır,

Gönül sevdiğinden soğur

Görülmeği görülmeği.

D) Her şeyin fazlası zararlıdır ya

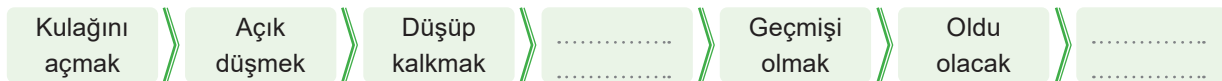
Fazla şiirden öldü Edip Cansever.

E) Mum yanıyor, zaman yanıyordu

Bir taraftakiler gülüyor,

Bir taraftakiler ağlıyordu.

3 Aşağıdaki şemada bazı deyimler verilmiştir. Bu deyimler soldan sağa doğru dizilirken bir düzen gözetilmiştir.

Şemadaki deyimlerin düzeni dikkate alındığında boşluklara sırasıyla hangi deyimler getirilmelidir?

A) Kalkıp kalkıp oturmak - Ne olacak

B) Kalkışa geçmek - Olacak gibi değil

C) Kalıptan kalıba girmek - Adı olmak

D) Kalıp kesilmek - Akıllı olmak

E) Karanlığa kalmak - Ortak olmak

BÖLÜM CÜMLEDE ANLAM

CÜMLEDE ANLATIM

Öznel Anlatım: Doğruluğu kişiden kişiye değişen cümlelerdir.

Nesnel Anlatım: Doğruluğu kişiden kişiye değişmeyen cümlelerdir.

Doğrudan (Dolaysız) Anlatım: Başkasının sözünün değiştirilmeden aktarıldığı cümlelerdir.

Dolaylı Anlatım: Başkasının sözünün, sözü aktaranın ifadesine göre değiştirilip aktarıldığı cümlelerdir.

Üslup (Biçem): Eserin anlatımı ile ilgili bilgi veren yargılardır.

İçerik (Konu): Ele alınan fikir, olay veya durumla ilgili bilgi veren cümlelerdir.

Aşamalı Durum Bildiren Cümleler: Bir olgunun, olayın veya durumun belli bir süreçte değiştiğini anlatan cümlelerdir.

Kinayeli Anlatım: İfade edilen düşüncenin, genellikle alaycı biçimde, tersini kastedecek şekilde anlatıldığı cümlelerdir.

CÜMLELER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

Neden-Sonuç Cümleleri: Bir durumun veya olayın hangi nedenlerle gerçekleştiğini veya gerçekleşmediğini bildiren cümlelerdir.

Amaç-Sonuç Cümleleri: Bir eylem veya durumun gerçekleşmesinin başka bir olay veya duruma bağlı olduğu cümlelerdir.

Koşul-Sonuç Cümleleri: Bir olay veya durum ile ilgili ulaşılmak istenen sonucu, maksadı dile getiren cümlelerdir.

Karşılaştırma Cümleleri: Birden fazla varlık, kavram veya durumun benzer veya farklı yönlerini mukayese eden cümlelerdir.

EŞ-YAKIN-ÇELİŞEN ANLAMLAR

Eş Anlamlı Cümleler: Aynı konu ve düşüncenin, farklı sözcükler ve söz dizimiyle dile getirildiği cümlelerdir.

Yakın Anlamlı Cümleler: İfade biçimleri farklı olsa da bir konu hakkında aynı düşünce ve duyguları dile getiren cümlelerdir.

Çelişen Cümleler: Birbirine zıt durumları veya düşünceleri dile getiren cümlelerdir.

CÜMLEDE ANLATIM

CÜMLELER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

EŞ - YAKIN - ÇELİŞEN ANLAMLAR

CÜMLEDE DUYGULAR VE KAVRAMLAR

CÜMLEDE DUYGULAR VE KAVRAMLAR

Öneri: Bir olay, durum, kişi veya eserle ilgili görüş ve tavsiyelerdir.

Varsayım: Gerçekleşmeyen bir eylemin gerçekleşmiş veya gerçekleşmiş bir eylemin gerçekleşmemiş gibi düşünülmesidir.

Eleştiri: Bir olayın, durumun, sanatçının veya eserin olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koymaktır.

Uyarı: Bir durum veya olayla ilgili ikaz ve hatırlatmalardır.

Yakınma (Şikâyet): Bir durumdan, koşuldan veya kişiden kaynaklanan olumsuzlukların ifade edilmesidir.

Hayıflanma (Pişmanlık): Kişinin, olmasını isteyip de gerçekleşmeyen durumlarla ilgili kendi kendine kızgınlığını, pişmanlığını ve sitemini yansıtmadır.

Sitem: Bir kimseye, yaptığı bir hareketten dolayı duyulan üzüntünün, kırgınlığın belirtilmesidir.

Şaşırma: Beklenmeyen bir durum karşısında ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememe, hayret etmedir.

Tahmin: Birtakım bilgilerden hareketle bir olayın nasıl gerçekleşeceğini kestirilmesi, olay hakkında fikir yürütülmesidir.

Olasılık (İhtimal): Bir olayın veya durumun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini dile getiren ve kesin olmayan yargılardır.

Beğeni: Bir durumu, kişiyi, eseri veya nesneyi övmektir.

Abartma: Bir şeyi olduğundan çok veya az göstermektir.

Endişe (Kaygı): Olumsuz bir durumun gerçekleşme ihtimalinden ötürü duyulan kaygıdır.

Kesinlik: Bir olay veya durumla ilgili bilgilerin kesin olmasıdır.

Olumlu Cümleler: Cümlelerin yüklemine belirtilen yargının gerçekleşeceğini belirten cümlelerdir.

Olumsuz Cümleler: Cümledeki yargının gerçekleşmediğini ya da gerçekleşmeyeceğini belirten cümlelerdir.

Ön Yargı: Bir kişi veya bir şeyle ilgili önceden sahip olunan bilgilere göre genellikle de olumsuz olan sonuçların öngörülmesidir.

Küçümseme: Bir kişiye, olaya değer vermeme, onu küçük görmedir.

Azımsama: Bir şeyin miktarca yetersiz görülmesidir.

Tasarı: Bir konuyla ilgili planların ve projelerin yansıtılmasıdır.

Onay: Bir işin, davranışın yerinde ve doğru olduğunu belirtilmektir.

Kanıksama: Sık tekrar edilen durumlara alışma, duyarsızlaşmadır.

Sezgi: Olmuş veya olacak bir şeyi anlamak, kestirmek, hissetmektir.

Özlem: Bir kimseye, bir yere veya bir şeye kavuşma isteğidir.

Tanımlama: Bir varlığın, kavramın ne olduğunun belirtilmesidir.

CÜMLEDE ANLATIM

Öznel Anlatım: Doğruluğu ve yanlışlığı kanıtlanamayan ifadeler ve kişisel yorumlar içeren anlatımlardır.

- » Hikâye türünün en güzel örneklerini Tarık Buğra yazmıştır.
- » Belli ki ilgi ve alakayı sevmiyor, o yüzden kızgın.

Nesnel Anlatım: Doğruluğu ve yanlışlığı kanıtlanabilen, kişisel yorumlar içermeyen anlatımlardır.

- » Tarık Buğra'nın "Oğlumuz" adlı eseri hikâye türünde bir eserdir.
- » Güneş her gün doğudan doğmaktadır.

Doğrudan Anlatım: Başkalarına ait sözlerin hiç değiştirilmeden, olduğu gibi aktarıldığı anlatımlardır.

- » Öğleye yiyeceğimiz yok, dedi.
- » Rençper "Bu sene enginarlar nasıl?" diye sordu.

Dolaylı Anlatım: Başkalarına ait sözlerin olduğu gibi değil de biraz değiştirilerek aktarıldığı anlatımdır.

- » Öğleye yiyeceğimiz hiçbir şeyin olmadığını söyledi.
- » Rençper, enginarların durumunun nasıl olduğunu sordu.

Üslup (Biçem): Bir sanat eserinin kendine özgü anlatım biçimidir. Eserin nasıl oluşturulduğunu, yazarın sözcük seçimini, kullandığı dili, söyleyiş özelliklerini ifade eder.

- » Tüm eserlerinde sokağın dilini okuyucuya sezdirmişti.
- » Şeyh Galip süslü ve ağır bir dil kullanmıştır.

İçerik (Konu): Bir sanat eserinin ne anlattığı, konusunun ne olduğu ile ilgili bilgi veren anlatımlardır.

- » Tutunamayanlar'da, iç benliğinde yok olmuş ve kendini bulamamış kimseler ele alınmıştır.
- » Yazar, ekonomik krizi en ince ayrıntısına kadar anlatmış.

1. Aşağıdaki yargılardan hangisi kişisel düşünce içermemektedir?

- A) Kırılan, bozulan eşyaları tamir ederek kullanmak gerekir.
- B) Suda çözünen yapıştırıcılar kullanmak çocukları bağımlılıktan uzaklaştırabilir.
- C) Evleri üç katlı ve dışı kahverengi boyalı.
- D) Olumlu sözcükler kullanmak hayatımızda birçok şeyi değiştirir.
- E) Kediler insandaki olumsuz elektriği alırlar.

2. (I) Hayvanları çok sevdiğim herkesçe bilinen bir gerçek ancak şu zamana kadar hiçbir hayvanı sahiplenmemiştim. (II) Geçenlerde, birlikte yaşadığım ablamla bir kedi sahiplendik ve adını "Mırnav" koyduk. (III) Sonra ablam "Şimdi de onu veterinerine götürüp aşılarını yaptırmalıyız." deyince veterinerine gidip bir sürü bilgi aldık. (IV) Bize kalsa kedimizi sabah akşam yıkardık ama veteriner kedilerin yıkanmaması gerektiğini söyledi. (V) Her kedinin ayrı karakteri ve alışkanlıklarının olduğunu yavruları doğunca öğrendik.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde dolaylı anlatıma örnek vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. (I) Bize getirdiğiniz roman taslağını inceledik. (II) On üç büyük bölümden oluşan hacimli bir kitap. (III) Eğer yayınevimizde basılacak olursa dağıtım konusunda ne düşünüyorsunuz? (IV) Ya da dağıtım ağı konusunda? (V) Bu noktalarda mutabık kalırsak sanırım kitabı editör önüne düşürebiliriz.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde biçim söz konusudur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. I. Bu bölge çok yağışlı olduğu için bitki örtüsü yönünden oldukça çeşitlidir. II. Dilin anlatım gücünü, sadece sözcüklere yeni anlamlar yükleyerek sağlayabiliriz. III. Şiirler, romanlar, öyküler okurların yüreğinde her zaman yeni duygular uyandırır. IV. Türkçe üzerindeki yabancı dil baskısının tek nedeni ekonomidir. V. Güneşin batışını bizim dağ evinden izlemek kadar hoşuma giden bir başka şey yoktur.

Numaralanmış cümlelerden hangisi kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- 1
- ◆ Kristof Kolomb, Amerika'yı keşfe çıktığı ilk yolculuğunda 50 yaşını çoktan aşmış durumdaydı...
 - ◆ Pasteur, kuduz aşısını bulduğunda 60 yaşındaydı...
 - ◆ Mimar Sinan, Süleymaniye Camisi'ni bitirdiğinde 70 yaşını geçmişti ve Selimiye Camisi'ni tamamladığında ise 86 olmuştu.
 - ◆ Galileo, ayın günlük ve aylık çizimlerini yaparken 73 yaşındaydı.
 - ◆ Charlie Chaplin, 76 yaşında film yönetmenliği yaparak hâla işinin başındaydı.
 - ◆ Goethe, en büyük eseri Faust'u ölümünden bir yıl önce, yani 82 yaşında bitirmişti.
 - ◆ Nobel ödüllü Alman Doktor Albert Schweitzer, 88 yaşına rağmen Afrika hastanelerinde durmaksızın çalışarak ameliyat yapıyordu.
 - ◆ Ressam Titian, 99 yaşında hayata gözlerini yumdu ve "Lepanto Savaşı" adlı ünlü tablosunu ölümünden bir yıl önce tamamladı.
 - ◆ Dört defa İngiltere başbakanı seçilen Gladstone, son kez göreve geldiğinde yaşı 83'tü .

Yukarıdaki cümlelerde asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaş ilerledikçe insanda gayret daha da artar ama fizikî yetersizlik buna engel olmaktadır.
 B) Dünya üzerinde çoğu büyük insan, yaşlarına bakmadan çalışmaya devam etmiş ve ölünceye kadar birçok önemli çalışma yapmışlardır.
 C) Batılı büyük insanlar, hayatlarını daha verimli bir şekilde kullanmayı bilen insanlardır.
 D) Verim için belli yaşın üstü beklenmeli ve bundan sonra harekete geçilmelidir.
 E) Çevrenin yaşa karşı özel bir hürmeti olduğu için yaşlı insanlar, bunu kullanarak daha başarılı olmuşlardır.

- 2
- Dalga dalga hücum edip pişmanlıklar
 Unutuşun o tunç kapısını zorlar
 Ve ruh, atılan oklarla delik deşik;
 İşte doğduğun eski evdesin birden
 Yolunu gözlüyor lamba ve merdiven,
 Susmuş ninnilerle gıcırıyor beşik
 Ve cümle yitikler, mağlûplar, mahzunlar...

Bu dizelerin anlamlı ve kurallı cümleler hâline getirilmiş biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Doğduğun eski evde pişmanlıklar dalga dalga hücum edip o tunç kapısını zorlar unutuşun. Lamba ve merdiven, beşik ve cümleler yolunu gözleyip gıcırıyor susmuş ninnilerle.
 B) Pişmanlıklar dalga dalga hücum edip unutuşun o tunç kapısını zorlar. Ve ruh atılan oklarla delik deşik. İşte birden, doğduğun eski evdesin. Lamba ve merdiven yolunu gözlüyor, beşik susmuş ninnilerle gıcırıyor. Ve cümle yitikler, mağlûplar, mahzunlar..
 C) Pişmanlıklar dalga dalga hücum edip unutuşun o tunç kapısını zorlar. İşte birden doğduğun evde cümlelerle yolunu gözlüyor lamba ve merdiven. Beşik susmuş ninnilerle gıcırıyor. Yitikler, mağlûplar, mahzunlar ve cümleler.
 D) Unutuşun o tunç kapısını zorlar hücum edip dalga dalga pişmanlıklar. Delik deşik atılan oklarla ve ruh. Birden işte doğduğun eski evdesin. Lamba ve merdiven gözlüyor yolunu. Gıcırıyor susmuş ninnilerle beşik. Ve cümle yitikler, mağlûplar, mahzunlar.
 E) Lamba ve merdiven gözlüyor yolunu. Ve ruh atılan oklarla delik deşik... İşte birden doğduğun evdesin. Doğduğun eski evde pişmanlıklar dalga dalga hücum edip o tunç kapısını zorlar unutuşun. Lamba ve merdiven, beşik ve cümleler yolunu gözleyip gıcırıyor susmuş ninnilerle.

BÖLÜM

ANLATIM

ÖZELLİKLERİ

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

ANLATIM BİÇİMLERİ

Düşünceyi Geliştirme Yolları

Tanımlama

"Bu nedir?" sorusuna cevap veren cümlelerdir.

Karşılaştırma

Olayların, durumların, kişilerin veya eserlerin benzer ve farklı yönlerinin belirtilmesidir.

Örneklendirme

Bir bilginin veya düşüncenin daha anlaşılır ve somut hale getirilmesi için örnekler verilmesidir.

Kişileştirme

İnsana ait özelliklerin başka varlıklara verilmesidir.

Benzetme

Bir kavram veya varlığın başka bir kavram veya varlığın özellikleriyle anlatılmasıdır.

Tamık Gösterme

Beğenilen, kendi alanında söz sahibi olan bir kişinin sözüne yer verilmesidir.

Sayısal Verilerden Yararlanma

Konuyla ilgili sayısal verilerin kullanılmasıdır.

Somutlama

Soyut bir sözcüğün somut bir nesneyi anlatmak için kullanılmasıdır.

Soyutlama

Somut bir sözcüğün soyut bir kavramı anlatmak için kullanılmasıdır.

Anlatım Biçimleri

Açıklama

Bir konuda okuyucuyu bilgilendirmektir.

Öyküleme

Bir olayın kişi, zaman, yer kurgusuna göre okuyucunun gözünde canlandırılacak şekilde anlatılmasıdır.

Tartışma

İleri sürülen bir fikri çürütmek, bu konudaki konuları kararları değiştirmek için kullanılan anlatımdır.

Betimleme

Gözlemlere dayanılarak anlatılan objenin veya ortamın okuyucunun zihninde canlandırılmasıdır.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Tanımlama: Metinde varlık veya kavramların "Nedir?", "Kimdir?" sorularına cevap verecek şekilde belirgin özellikleriyle tanıtılmasıdır.

Karşılaştırma: Varlık ya da kavramlar arasındaki benzer veya karşıt durumlar ortaya konularak anlatımın daha anlaşılır hâle getirilmesidir.

Örnekleme (Örneklendirme): Anlatılanları daha anlaşılır hâle getirmek ve düşünceyi somut kılmak amacıyla örneklerden yararlanmaktır.

Kişileştirme: İnsana ait özelliklerin insan dışı varlıklara aktarılmasıdır.

Benzetme: Aralarında çeşitli yönlerden benzerlikler bulunan varlık ya da kavramlardan nitelikçe zayıf olanın güçlü olana benzetilerek anlatılmasıdır.

Tanık Gösterme: Konuyu daha inandırıcı kılmak için konuyla ilgili uzman bir kişinin ya da tanınmış bir şahsiyetin sözünden yararlanmaktır.

Sayısal Verilerden Yararlanma: Anlatılanların inandırıcılığını artırmak için anlatımda sayısal verilere (istatistikî değerlere) yer verilmesidir.

Somutlama: Soyut kalan bazı durum veya kavramların somut bir varlık gibi anlatılmasıdır.

1. Ön yargılar, tecrübeden çıkarım elde etmenin önünü keser. Bir fikriniz var ve bu tohumu sulayıp yeşertmek amacıyla arkadaşınıza anlatıyorsunuz. Aldığınız cevap şunlardan biri: "Bunu ben de düşünmüştüm.", "Bunu düşünemeyecek ne var.", "Biraz kafa yormak lazım.", "Şimdi bunun sırası değil..." Bunlar ve benzeri ifadeler ön yargılarımızı oluşturan mekanizmayla aynıdır. Ön yargılarımız sadece tecrübelerimiz sonucu oluşmaz. Bu yapıların oluşumuna bilerek ya da bilmeyerek kendimiz katkıda bulunuruz.

Bu parçada yazar düşüncesini geliştirmek için aşağıdakilerden hangisine başvurmuştur?

- A) Kişileştirme B) Örneklendirme C) Karşılaştırma
D) Benzetme E) Tanık gösterme

2. Hisar'dan Kanlıca'ya geçiyordum. Yaşlı bir kayıkçı, eski ağır sandalını akıntıya karşı sürüklemek için bütün kuvvetiyle küreklere asılıyor, bir sel gibi akan küçük dalgalarda ilerliyordu. Bu didinme onu yormuştu. Akşam soğuk ve rutubetliydi. Ama o, üstündekileri çıkardı, düğmeleri çözüp bir gömlekle kaldı. Şimdi bu harap vücutta bir yorgunluk titremesi vardı.

Bu paragrafın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Betimlemelerden yararlanılmıştır.
B) Gözlemlere yer verilmiştir.
C) Niteleyici sözcüklerden yararlanılmıştır.
D) Benzetme yapılmıştır.
E) Kişileştirme yapılmıştır.

3. İnsanoğlunun, yaşamını sürdürebilmek için bitkisel ve hayvansal ürünlerin elde edilmesi ile ilgili yaptığı faaliyetlerin tümüne tarım denir. Bu faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi ve devamlılığın sağlanması için suya ihtiyaç vardır. Ülkemizde üreticilerde aşırı sulama eğilimi olduğundan, sulama yapılan alanların çoğunda drenaj sorunu bulunmaktadır. Sulamadan beklenen yararın sağlanması ve sürdürülebilir bir tarımsal üretim için tesviye, toplulaştırma ve drenaj sistemleri gibi, tarla içi geliştirme çalışmaları, sulama sistemleri ile birlikte ele alınmalı birbirlerine koşut biçimde inşa edilmeli ve birlikte işletmeye açılmalıdır.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Tanımlamadan B) Betimlemeden
C) Kişileştirmeden D) Öykülemekten
E) Tanık göstermeden

4. Ruhuna demir atan kaygıların ve korkuların hikâyesini anlatan yazar (Einstein'in oğlu) aynı zamanda o döneme de ışık tutuyor bu kitabında. Olayları kişisel tarihle bilim tarihini harmanlayarak aktarır yazar: "Mileva babamın cazibesine kapılır. Eğer benzer bir trajedi Marie Curi'nin başına gelseydi, X ışınları olmazdı."

Bu parçada yazarın iki tarih yazını birleştirerek aktarması ile ilgili düşüncesi, düşünceyi geliştirme yollarından hangisiyle inandırıcı kılınmıştır?

- A) Karşılaştırma B) Benzetme C) Kişileştirme
D) Örnekleme E) Alıntı yapma

1 **Marie Curie:** Radyasyon tedavisi üzerine çalışırken radyasyondan dolayı kendinde lösemi gelişmiş, bu yüzden hayatını kaybetmiştir. Marie Curie, Nobel Kimya ve Fizik Ödülü almış bir bilim kadınıdır.

Carl Scheele: Carl Scheele bir farmakolog, aynı zamanda da birçok kimyasal elementin kâşifidir. Scheele'nin keşfettiği elementler arasında oksijen, molibden, tungsten, manganez ve klorin gibi elementler bulunmaktadır. Scheele'nin en ilginç özelliği ise çalıştığı kimyasalların tadına bakmaktır. Ölüm sebebi hidrojen siyanürü tatmak olarak tarihe geçmiştir.

Sir David Brewster: Sir David Brewster, optik ve ışık polarizasyonu üzerine çalışmış ve kaleidoskopu keşfetmiştir. Mikroskoplardaki mercekler sistemini geliştiren İskoçyalı bilim adamı Brewster, bir ışık çalışmasında görme yeteneğinin dörtte üçünü kaybetmiştir. Ve belirli bir süre sonra da kör kalmıştır.

Elizabeth Ascheim: Elizabeth Ascheim röntgen ışıkları üzerine çalışmalar yapmış ve X ışınlarını daha iyi kullanmak için kendisini denek gibi kullanmıştır. Maruz kaldığı fazla röntgen ışınından dolayı vücudunun her organında kanserli hücreler oluşmuş ve hayatını kaybetmiştir.

Bu metinleri okuyan bir kişi, bilim insanları ile ilgili şu çıkarımda bulunmuştur: "Bilim insanları, bilim uğruna hayatlarını bile bile hiçe sayıp sonucu ölüm olan bir hayat yaşamışlardır."

Metinlerden ortak bir sonuca varan ve yukarıdaki çıkarımda bulunan kişi, çıkarımlarda bulunurken aşağıdakilerin hangisinden yararlanmış olamaz?

- A) Tanık gösterme B) Benzetme C) Örneklendirme D) Karşılaştırma E) Açıklama

2 Bir sınıfta öğrencilerin kompozisyon ödevlerinde düşüncüyü geliştirme yollarını kullanma oranları şöyledir: % 5 benzetme, % 10 tanık gösterme, % 15 örneklendirme, % 20 karşılaştırma, % 50 tanımlama.

Buna göre;

- I. Orada gördükleri karşısında heyecanlandı gezgin. Çorak arazinin ortasında böyle bir sarayın olabileceğine hiç aklı ermiyordu. Yerler şimdiye kadar üzerinde yürümediği güzellikte halılarla kaplıydı. Tavana, parlak ve işlemeli madenden avizeler asılmıştı. Bol işlemeli ipek yastıklar, deri koltuklar zenginliğin ihtişamını yansıtıyordu. Hizmetçiler lezzetli yiyeceklerle dolu tepsiyle gidip geliyor, çay sunuyorlardı.
- II. Esmer, uzun boylu bir kadındı. Saçları, kirpikleri, kaşları hep siyahtı. Cildi akranları gibi gevşememiş, omuzları çökmemişti. Yıllar bu kadını ihtarlayacağına sanki gençleştiriyordu. Durdukça demleniyor desek yeriydi.
- III. Divan şiiri kendi türü içinde ve elbette yalnızca soyutluk, süsleyicilik ve boyutlama yönünden bir bakıma Picasso resmine benzer. Öbür yandan toplumsal içeriği ve yaşamı yansıtmaya pek azdır. Oysa Fars şiirinde ve ondan daha da çok Arap şiirinde bizim divan şiirimizden çok daha gerçek ve düşünsel yönler vardır.
- IV. Müzik; yeni, daha önce, daha karmaşık, dolayısıyla daha tehlikeli uyarımlar doğurur. Şiir, uyarımlar çölünü aydınlatır, bilinci yükseltir, artırır, insansı kılar. Müzik, duygusal yaşayışın çoğalmasındır, şiir ise düzene sokulması, yükseltilmesidir.
- V. Çalışma, insana özgü bir eylemdir. Doğayı, doğadaki maddeleri insanın isteklerine uygun kılmadır. Doğanın değişmesidir, bir amaç doğrultusunda doğanın değiştirilmesidir.

numaralandırılan metinlerden hangilerini % 20'lik dilime giren öğrenciler yazmış olabilir?

- A) I ve II B) II ve V C) I ve III D) III ve IV E) IV ve V

5. BÖLÜM PARAGRAF

PARAGRAFTA YAPI

ANA DÜŞÜNCE - TEMA - KONU - BAŞLIK

YARDIMCI DÜŞÜNCE

Paragrafın Bölümleri

- » **Giriş:** Genelde tek cümleden oluşan paragrafta anlatılacak konuyla ilgili ipuçlarının verildiği bölümdür.
- » **Gelişme:** Giriş cümlesinde belirtilen konunun ayrıntılarıyla anlatıldığı bölümdür.
- » **Sonuç:** Gelişme bölümünde anlatılanların sonuca bağlandığı bölümdür.

Paragraf Oluşturma

Karışık olarak verilen cümlelerden anlamlı bir paragraf oluşturulmasıdır.

Paragraf Tamamlama

Parçada boş bırakılan yerlerin, parçanın anlam ve yapı özellikleri dikkate alınarak en uygun cümleyle tamamlanmasıdır.

Paragrafı İkiye Bölme

Paragrafın konularına göre ikiye ayrılmasıdır.

Paragrafın Akışını Bozan Cümle

Paragrafta yer alıp paragrafın konu bütünlüğüne uymayan cümledir.

Cümlelerin Yerini Değiştirme

Paragraftaki anlam akışına bulunduğu yerden dolayı uymayan cümlelerin yer değiştirilmesidir.

Ana Düşünce

Okura, asıl anlatılmak ve açıklanmak istenen düşüncedir.

Paragrafta Yardımcı Cümleler

Ana düşünceyi inandırıcı kılan, açıklayan, destekleyen cümlelerdir.

Paragrafın Konusu

Üzerinde söz söylenen, yazı yazılan veya eseri oluşturan düşünce ya da oluşturu.

Paragrafın Başlığı

Konuyu en iyi şekilde kapsayan ve birkaç sözcükten oluşan sözcük grubudur.

Tema

Konuyu oluşturan öğelerden yararlanılarak okura aktarılmaya çalışılan temel duygu veya anlamlardır.

PARAGRAFTA YAPI

- ➔ Paragraf, kendi içerisinde anlam bütünlüğü olan ve cümlelerden oluşan yazı parçasıdır.
- ➔ Metin içindeki işlevlerine göre paragraflar giriş, gelişme ve sonuç paragrafları olmak üzere üç başlıkta ele alınır. Ayrıca her paragrafın da kendi içinde giriş, gelişme ve sonuç cümleleri mevcuttur.
- ➔ Giriş paragrafları, genellikle üzerinde durulacak kavram veya konuyla başlar. Ele alınan konu veya kavramın tanımı yapılır.
- ➔ Gelişme paragrafında giriş bölümünde ortaya konulan bilgi, düşünce veya olayların açıklandığı bölümdür. Ele alınan konunun farklı yönlerine değinilir.
- ➔ Sonuç paragrafı ise yazının bir sonuca bağlandığı bölümdür. Kısa ve etkileyici cümlelerin yer aldığı bölümdür.
- ➔ Paragraf oluşturma, paragrafı ikiye bölme, paragraf tamamlama, düşüncenin akışını bozan cümle, giriş cümlesi vb. durumları ifade eden ve ölçen soru kalıpları "Paragrafta Yapı" başlığı altında değerlendirilir.

1. (I) Hızlı şehirleşme ve sanayileşme kent merkezlerine göçleri artırdı. (II) Özellikle tarihi şehirlerimizde, tarihi dokuyu ve çevreyi oluşturan eski evlerin yıkılıp yerlerine apartmanlar dikilmesine yol açtı. (III) Apartman Tanzimat Dönemi'nde dilimize girmiş Fransızca bir sözcüktür. (IV) Bu da devamında kentlerin tarihi kimliklerini yitirmelerine ve diğer anıtların da yalnız ve anlamsız bir şekilde kalmasına yol açtı. (V) Bu süreç Anadolu'nun en önemli tarihî şehirlerinden Karaman'da da yaşandı ve Karaman'ın eski evleri ve kimliği geniş ölçüde yok oldu.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. (I) İç Anadolu Bölgesi'nde, Yozgat'ın güneyine uzanan tepeler üzerinde yer alan Çamlık Millî Parkı, güzel bir dinlenme ve eğlenme yeridir. (II) Otelle kalmaz; restoran, kamp yerleri, çocuk oyun parkı, soğuk çeşmeleri, temiz havası ve bitki örtüsüyle görülmeye değer bir yerdir. (III) Bu yolla ilkin 3 yıldızlı bir otele ulaşılır. (IV) Yozgat'a 2 kilometrelik bir asfalt yolla bağlanır. (V) Buradan bahsederken içinde bulunan çam çeşitliliğinin bir benzerinin sadece Kafkaslarda olduğunu anmadan geçmeyelim.

Numaralanmış cümlelerin anlamlı bir bütün oluşturması için hangilerinin birbiriyle yer değiştirmesi gerekir?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) II ve IV E) IV ve V

3. (I) İneklerin insanları öldürmek istediğini düşünmeyebilirsiniz. (II) Oldukça sakin hayvanlar olmalarına rağmen kışkırtılırlarsa kolay bir şekilde insanların kafalarını tekmeleyebilirler. (III) Bu nedenle sadece Amerika'da yılda ortalama 20 kişi ölmektedir. (IV) Amerikan çiftçilerinin inek yetiştirme konusuna özel bir ilgileri var. (V) Sanırım bu kovboyluk zamanından beri devam eden bir merak.

Bu parça iki paragrafa ayrılmak istense ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4.

- I. Sinir hücreleri beyne sadece işlenmemiş sinyalleri değil bu geometrik bilgileri de gönderiyor.
II. Ancak bilim insanlarının yaptığı araştırmalar, derideki sinir hücrelerinin duyularla ilgili verileri bilgiye dönüştürebildiğini de gösterdi.
III. Önceleri dokunma yoluyla elde edilen duyuların sadece beyin tarafından işlendiği düşünülüyordu.
IV. Yayımlanan sonuçlar, derideki sinir hücrelerinin, ayrı kollardan gelen sinyalleri işleyerek dokunma duyusuna sebep olan cisimlerin geometrik özelliklerini belirleyebildiklerini gösteriyor.
V. Sinir bilim dünyasında öyle bir gelişme yaşandı ki öğrenenlerin akli duruyor.

Yukarıdaki numaralanmış cümleler anlamlı bir bütün oluşturacak biçimde sıralandığında hangisi baştan dördüncü olur?

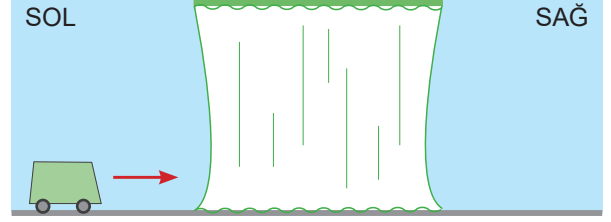
- A) I B) II C) III D) IV E) V

1 Aşağıdaki parçalardan hangisi “Roman, uzun bir yol boyunca dolaştırılan aynadır.” düşüncesine uzak düşmektedir?

- A) Toplumun her kesiminden kişileri barındıran romanlarda; kişilerin davranışları, karakterleri, olaylara verdikleri tepkiler biraz da bizim evin salonunda vuku bulan olaylar gibi zikredilir.
- B) Sanat eserlerinin kendi suretimize bakıp da kendimize çekidüzen vermemizi sağlayan ve hayatın acı tatlı yanlarını içinde barındıran önemli bir tarafı vardır.
- C) Yazarın ödevi; gerçekten olan şeyi değil, tersine, olanı sanatsal bir mercekten geçtikten sonraki ve hülya deniziyle buluşmuş hâliyle okuyucuya yansıtmaktır.
- D) Sanat; duygu ve hayali değil, arka sokağımızda çamurlar içinde bata çıka bir hayat süren kimsesizlerin anlatımıyla can suyunu içecek olan bir olgudur.
- E) Bizzat yaşanan hayattan çıkarılan özlere, tecrübelerle yaslanan gerçekliğe yönelmiş olan bir edebi eser, abıhayat suyunu içmiş bir şaheser olarak değerlendirilebilir.

2 Hareket eden bir cisim, bir perdenin arkasına şekildeki gibi sol taraftan girip gözden kayboluyor. Bunu izleyen bir çocuk, perdenin sağ tarafına bakarak cismin ortaya çıkmasını bekliyor.

Bu gözleme dayanarak, çocukla ilgili;

- I. Cismin gözden kaybolmasının, varlığının sona erdiği anlamına gelmediğini bilmektedir.
- II. Cismin durmayacağını, hareketinin aynı biçimde süreceğini varsaymaktadır.
- III. Sol ve sağ kavramlarını öğrenmeye çalışmaktadır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

3 “Kelimelerle ilgili zorluklar” anlamına gelen disleksi, okuma, heceleme ve yazma becerilerini edinmede nörolojik kökenli bir farklılıktır. Unutmamalısınız ki Jules Verne, Mozart, Pablo Picasso ve Albert Einstein gibi dehaların ortak yönüdür disleksi. Aşağıda bu dehaların disleksi oldukları için yaşamış oldukları sorunlar ve çevrelerinden aldıkları tepkiler verilmiştir:

Aşağıda “Disleksi olmanız hayatınızda ne gibi değişikliklere yol açtı ve çevrenizden ne gibi tepkiler aldınız?” sorusuna, Jules Verne, Mozart, Pablo Picasso ve Albert Einstein gibi ünlü kişilerin cevapları yer almaktadır.

Jules Verne: Saati ve çarpım tablosunu öğrenmekte güçlük çektim.

Mozart: Oldukça geç yürüdüm ve geç konuştum.

Pablo Picasso: Yön kavramlarını (sağ - sol, yukarı - aşağı) hep karıştırdım.

Albert Einstein: Öğretmenlerim aklımın yavaş çalıştığını, ölene kadar aptal rüyaların peşinden sersemce savrulacağımı söylediler.

Kişilerin gazetecinin sorusuna vermiş olduğu yanıtlardan hareketle disleksi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Disleksi olan çocuklarda, yaşitlarından farklı hızda gelişme gözlenebilir.
- B) Disleksi olan çocuklar, bazı alanlarda ve konularda okulda öğrenme güçlükleri yaşayabilir.
- C) Disleksi olan çocuklar, bir konuyu yaşitlarından farklı hızda öğrenebilmektedir.
- D) Disleksi olan çocuklar, sağ ve sol ellerini karıştırabilir ve bunu öğrenmede oldukça zorlanabilir.
- E) Disleksi zekâyı etkileyen ve çocukların hayatlarını devam ettirmelerini her yönden olumsuz etkileyen kalıtsal bir hastalıktır.

BÖLÜM SES BİLGİSİ

ÜNLÜLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI

ÜNLÜ UYUMLARI

ÜNSÜZLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI

SES OLAYLARI

ÜNLÜLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI

Ünlü Düşmesi	İkinci hecesinde dar ünlü bulunan sözcüğe, ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde ikinci hecedeki ünlü düşer. Yardımcı eylemle yapılan birleşik eylemlerde bazen ilk sözcüğün son hecesindeki ünlü düşer. Bazı birleşik sözcüklerde ilk sözcüğün son hecesindeki ünlü düşer. Sözcük türetilirken ünlü düşmesi olabilir.
Ünlü Daralması	Geniş ünlü [a, e] ile biten eylemlere “-yor” eki eklendiğinde “a, e” seslerinin “-ı, -i, -u, -ü” ünlülerinden uygun olana dönüşmesidir. “de-, ye-, ne” sözcükleri “y” kaynaştırma ünsüzünün etkisiyle daralmaya uğrayabilir.
Ünlü Türemesi	“-cık” küçültme ekini alan bazı sözcüklerde bu ekten önce ünlü türemesi olabilir. Bazı pekiştirmelerde ünlü türemesi görülür.
Ünlü Değişimi	“ben, sen” sözcüklerine yönelme hâl eki getirildiğinde kökteki e seslerinin a’ya dönüşmesidir.

ÜNSÜZLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI

“p, ç, t, k” sert ünsüzleriyle biten bir sözcüğe ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde, bu sözcüğün sonundaki ünsüzün yumuşayarak “b, c, d, g”ye dönüşmesidir.	Ünsüz Yumuşaması
Türkçede sert ünsüzle biten bir sözcüğe yumuşak ünsüzlerden “c, d, g” ile başlayan ek geldiğinde, ekin başındaki ünsüzün değişerek sertleşmesidir.	Ünsüz Benzeşmesi
Genellikle “k” ile biten sözcüklerin “-cık/-cak/-l” ekleri aldığında “k” sesinin ve bazı birleşik sözcüklerde ilk sözcüğün sonundaki ünsüzün düşmesidir.	Ünsüz Düşmesi
Dilimize yabancı dillerden girmiş bazı sözcüklere ünlü ile başlayan bir ek veya yardımcı eylem getirildiğinde bu ekten veya yardımcı eylemden önce bir ünsüzün getirilmesidir.	Ünsüz Türemesi
Türkçe sözcüklerde iki ünlü yan yana gelemeyeceğinden iki ünlü arasına “y, s, ş, n” kaynaştırma ünsüzlerinden birinin girmesidir.	Yardımcı Ünsüzler
Sözcüklerin sonundaki ünsüzlerin bir sonraki sözcüğün başındaki ünlü ile ulanarak okunmasıdır.	Ulama
Türkçe sözcüklerde “b” harfinden önce gelen “n” harfinin dudak ünsüzü olan “m”ye dönüşmesidir.	n-m Değişimi

ÜNLÜ UYUMLARI

Büyük Ünlü Uyumu	Bir sözcüğün ilk hecesinde kalın ünlü varsa diğer hecelerdeki ünlülerin de kalın, ince ünlü varsa diğer hecelerdeki ünlülerin de ince olmasıdır.
Küçük Ünlü Uyumu	Bir sözcükte düz ünlülerden sonra düz, yuvarlak ünlülerden sonra düz-geniş veya dar-yuvarlak ünlülerin gelmesidir.

ÜNLÜLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI - ÜNLÜ UYUMLARI

Ünlü Düşmesi: Türkçede iki heceli bazı sözcükler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında ikinci hecedeki dar ünlü düşer (gönül + ü > gönü, omuz + u > omzu).

Not: Bu kuralın dışında da ünlü düşmesinin görüldüğü durumlar vardır (ne+için > niçin, ileri-le > ilerle-, çirkin+imiş > çirkinmiş, sevgi ile > sevgiyle).

Ünlü Daralması: Sonu düz-geniş ünlü ile biten sözcükler "-yor" ekini aldığıında sözcüğün sonundaki "a" veya "e" sesi daralarak "ı, i, u, ü" seslerinden birine dönüşür (izle-yor > izliyor).

Not: Bu kural dışında "de-yecek > diyecek, ye-y-ecek > yiyecek, de-y-en > diyen, ye-y-en > yiyen" sözcüklerinde de görülür.

Ünlü Türemesi: Ünsüzle biten bazı sözcükler "-cık" yapım ekini aldığıında iki ünsüz arasında bir ünlü türer (dar+cık > daracık, genç+cık > gencecik).

Not: Bazı pekiştirmeli sözcüklerde de ünlü türemesi görülür (düpedüz, sapaşğlam).

Ünlü Değişimi: "Ben" ve "sen" şahıs zamirlerine yönelme hâl eki (-a/-e) getirildiğinde "e" sesinin "a"ya dönüşmesidir (ben+a > bana, sen+a > sana).

Büyük Ünlü Uyumu: Türkçe bir sözcüğün ilk hecesindeki ünlü kalın (a, ı, o, u) ise diğer hecelerdeki ünlüler de kalın, ilk hecesindeki ünlü ince (e, i, ö, ü) ise diğer hecelerdeki ünlüler de ince olur. Bu uyuma büyük ünlü uyumu denir (deyim, doluluk).

Küçük Ünlü Uyumu: Türkçe bir kelimedede düz ünlüden sonra düz (a, e, ı, i), yuvarlak ünlüden (o, ö, u, ü) sonra yuvarlak dar (u, ü) veya düz geniş (a, e) ünlüler bulunur. Bu uyuma küçük ünlü uyumu denir (gelene, yuvarlak).

Not: "-yor" eki her zaman, "-ki" eki bazı durumlarda küçük ünlü uyumunu bozar.

Not: Tek heceli sözcükler, bitişik yazılan birleşik sözcükler ve yabancı kökenli sözcüklerde büyük ve küçük ünlü uyumu kurları aranmaz.

1. Ebeveyn-çocuk etkileşiminde oyun zamanının kalitesi, çocuğun yalnızca eğlenmesi ve ebeveyniyle vakit geçirmesi açısından önemli değildir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde ünlü düşmesi vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem ses düşmesi hem de ses türemesi örneklenmiştir?

- A) Siz aklın ipini koparanlardan başarı bekleyemezsiniz.
B) Kendini resme azıcık yakın hissetmiş olan ünlü bir ozandı.
C) Öyküdeki olayı ayrıntılarıyla anlattığını mı sanıyorsun?
D) Kim bilir hangi cehennemin dibine düşmüştür yolumuz.
E) Besteci ömrünün sonuna geldiğini duyumsamaktadır.

3. (I) Yavrumuz üç aylık oldu. (II) Sabah akşam bir öpücük konduruyoruz yanağına. (III) En güzel çocuk, bizimki gibi geliyor bize. (IV) Meğer herkese kendi çocuğu öyle gelirmiş. (V) İnsan çocuğu olunca anlıyor bazı şeyleri.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde, sözcüğe yapım eki gelmesi nedeniyle ünlü türemesi oluşmuştur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Aşağıdakilerin hangisinde küçük ünlü uyumuna uymayan bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Bu önemli kararlar dünkü oylamanın sonucunda alınmıştır.
B) Yıllarca bilimsel özerklik mücadelesi verildi üniversitede.
C) Başbakanlıkta da yarın basına bir açıklama yapılacakmış.
D) Bu çalışmalarla birlikte dernek tüzel bir kimliğe büründü.
E) Öğleden sonraki son oturumda tüm sorunlar görüşülecek.

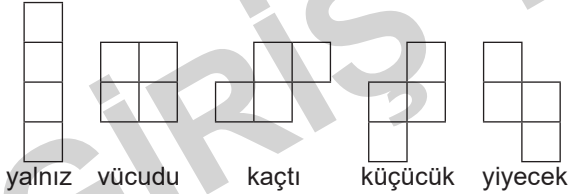
- 1 “Gerçekten bütün bunları biz mi yaşadık?” cümlesinde altı çizili ifadeA....., “Yurdunu on yıldır görmediğini söylüyordu.” cümlesinde altı çizili ifadeB....., “Onu ilk gördüğümde saçları örgülü, küçük bir kızdı.” cümlesinde altı çizili ifadeC..... olayı vardır.

- I. ünsüz yumuşaması
II. ünsüz düşmesi
III. ünsüz benzeşmesi

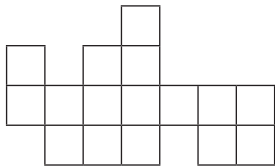
Bu parçanın doğru bir anlam ifade edebilmesi için A, B ve C ile belirtilen yerlere I, II ve III numaralı ifadelerden hangileri getirilmelidir?

	A	B	C
A)	I	III	II
B)	III	I	II
C)	II	III	I
D)	III	II	I
E)	I	II	III

2

Yukarıda ses olayları görülen bazı sözcüklerle isimlendirilen beş parçadan dördü, üst üste bindirilmeden ve döndürülmeden birleştirilerek aşağıdaki şekil oluşturulmuştur.

Buna göre, hangi ses olayının görüldüğü sözcükle isimlendirilen parça kullanılmamıştır?

- A) Ünsüz yumuşaması B) Ünsüz düşmesi
C) Ünsüz benzeşmesi D) Ünlü düşmesi
E) Ünlü daralması

3 - 6. sorularda, başta verilen ses olaylarının bulunduğu seçenekleri işaretleyiniz.

3 ünsüz düşmesi

- A) Yaz gecelerindeki sohbetlerin tadına doyum olmaz.
B) Uyku bastırıldıkça göz bebekleri küçüldü.
C) Masadaki çekirdek kabukları yerlere saçıldı.
D) Dertleşme insana terapi etkisi yapıyor.
E) Uzaktaki dostların sesini özleyiyoruz.

4 ünsüz yumuşaması

- A) Bu resme bakarak seni anıyoruz.
B) Çocuk, akşama kadar top oynuyor.
C) Sana olan borcumuzu unutmadık.
D) Serap da pek anlayışlı ve özverili sayılmazdı.
E) Düşünceleriyle herkesi derinden etkiledi.

5 ulama

- A) Yazın köyüne gider, çocukluk özlemini giderip şehre gelirdi.
B) Çocukların sorunları gün geçtikçe artıyor.
C) Gümrük Birliğine girmemize az kaldı.
D) Umutsuz dertlerin de elbet bir dermanı vardır.
E) Okullar cıvılcıvılcı çocuklarla dolacak.

6 ünlü daralması

- A) Giysilerin kime ait olduğunu biliyorum.
B) Yemeğimizi bir saat sonra yiyeceğiz.
C) Çocuklar sevinçten çığlıklar atıyordu.
D) Ne dediğini bir daha tekrarlar mısın?
E) Yaşlılar galiba daha sabırlı oluyorlar.

BÖLÜM YAZIM KURALLARI

BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI

Cümlelerin ilk harfleri
Kişi ad ve soyadları
Saygı sözleri, unvanlar, lakaplar, meslek ve rütbe adları
Hitap sözcükleri
Hayvanlara verilen özel adlar
Millet, boy, oymak adları
Dil ve lehçe adları
Devlet adları
Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren adlar
Din ve mitoloji ile ilgili adlar
Gezegen ve yıldız adları
Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adları
Yer adları
Kurum, kurul ve kuruluş adları
Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adları
Özel günler
Özel adlardan türetilen sözcükler

BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI

Bitişik Yazılan Birleşik Sözcükler

Ses düşmesine uğrayan birleşik sözcükler
“Et-” ve “ol-” yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine veya türemesine uğrayan birleşik sözcükler
Kurallı birleşik fiiller

Her ikisinin veya yalnızca ikincisinin anlam değişmesine uğradığı sözcükler

Ayrı Yazılan Birleşik Sözcükler

Bazı yardımcı fiillerle kurulması sırasında herhangi bir ses düşmesine veya türemesine uğramayan birleşik fiiller

Birleşme sırasında sözcüklerden hiçbiri veya ikincisi anlam değişikliğine uğramayan birleşik sözcükler

Y
A
Z
I
M
K
U
R
A
L
L
A
R
I

BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI

SAYILARIN YAZIMI

“DE”, “Kİ” VE “Mİ”NİN YAZIMI

KISALTMALARIN YAZIMI

BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI

SAYILARIN YAZIMI

Metinlerde sayılar yazıyla ve ayrı yazılır.
Oyun adlarını belirten sözcükler birleşik yazılır.
Dört ve dörtten çok basamaklı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve aralarına nokta konur.
Sayılarda kesirler virgül ile ayrılır.
Üleştirme sayıları yazıyla yazılır.
Tarihlerin yazımında gün, ay ve yıl adları aralarına nokta konularak rakamla yazılır.
Saatle ilgili ifadeler rakamla yazılabilir.

KISALTMALARIN YAZIMI

Kuruluş, ülke, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları; her kelimenin ilk harfi büyük yazılarak yapılır ve getirilen ek kısaltmanın son harfinin okunuşuna göre getirilir.
Küçük harfle yapılan kısaltmalara getirilen ekler, sözcüğün okunuşuna göre getirilir.
Sonunda nokta bulunan ve üs işaretli kısaltmalara gelen ekler kesmeyle ayrılmaz.

“DE, Kİ, Mİ”NİN YAZIMI

DE

Bağlaç olarak kullanıldığında ayrı yazılır.
Ek olarak kullanıldığında birleşik yazılır.

Kİ

Bağlaç olarak kullanıldığında ayrı yazılır.
Bazen “Sanki, Oysaki, Mademki, Belki, Halbuki, Çünkü, Meğerki, İllaki [SOMBAHÇEMİ]” şeklinde kalıplaşmış olarak birleşik yazılır.
Ek olarak kullanıldığında birleşik yazılır.

Mİ

Soru eki olarak kullanıldığında kendinden önceki sözcükten ayrı yazılır.
Pekiştirme gibi bazı görevlerde kullanıldığında ayrı yazılır.
Olumsuzluk eki olarak kullanıldığında birleşik yazılır.

BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI - SAYILARIN YAZIMI**Büyük Harflerin Kullanımı:**

- ➔ Cümleler büyük harfle başlar. Tırnak işareti ya da yay ayaç içine alınan cümleler büyük harfle başlarken iki kısa çizgi arasında verilen cümleler küçük harfle başlar.
- » Dil insanlar arasında iletişimi sağlar. Ana dil -herkesin dili kendi için kutsaldır- varlığın ispatıdır.
- ➔ Özel adlar (kişi ad ve soyadları, kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, lakaplar, hayvanlara verilen adlar; millet, boy ve devlet adları; din, mezhep adları, gezegen ve yıldız adları, yer adları; kurum, kuruluş adları; kanun, tüzük, yönetmelik adları; kitap, dergi, gazete, eser adları; ulusal, resmi ve dini bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adı...) büyük harfle başlar.
- » Yaşar Kemal, Boncuk, Müslümanlık, Varlık dergisi, Zafer Bayramı, Tutunamayanlar romanı...

Sayıların Yazımı:

- ➔ Sayılar cümle içinde harflerle de yazılabilir. Saat, ölçü, para tutarı, istatistik verilere ilişkin sayıların yazımında rakam kullanılır.
- » On gün içinde toplamda %50'lik bir zam yapılmıştı.
- ➔ Birden fazla kelimedenden oluşan sayılar ayrı yazılır. Saatler ve dakikalar yazıyla ya da rakamla yazılabilir.
- » İki yüz seksen beş odalı sarayın tüm saatleri 09.05'te durdurulmuş.
- ➔ Romen rakamları; tarihi olaylarda, yüzyıllarda, hükümdar adlarında, kitap ve dergi ciltlerinde, sıralanan maddelerde kullanılır.
- » XVII. yüzyılda yaşamış olan Nedim'in bazı şiirleri kitabın III. cildine alınmıştı.

1. (I) İçanadolu'da tarih şehri Kayseri'de Mimar Sinan'ın doğduğu, çocukluğunun geçtiği evi görmek o atmosferi yaşamak güzeldi. (II) Yıllar önce içini detaylı olarak gezme şansı da bulmuştum. (III) Merdivenlerindeki ince taş işçiliği, mahzenler, evin planı hakiki bir ustanın elinden çıktığını her adımda size anlatıyor. (IV) Orada büyüyen çocuğu mimarbaşı olmaya kadar götüren bir serüvene tanık oluyorsunuz. (V) Bu ziyaretimde dış sütundaki yılan işleminin başının kırılmış olması beni üzdü.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Almanya yenilmiş ve

ağır koşullar içeren bir antlaşma yapmak zorunda bırakılmıştı. Almanlar 1919'da imzalanan Versailles

Antlaşması'nın haksız maddeler içerdiğini ve yeniden

gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorlardı.

Bu parçada altı çizili sözcüklerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Harput, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'

I II
nün güneyinde yer alır. Harput ve çevresinde hafta içi

III
yapılan kazı ve araştırmalarında ele geçirilen bilgiler Paleolitik Çağ'a kadar indiğini kanıtlar nitelikte. Yakın

IV
zamanda arkeolojik kazıda ele geçirilen el yazmaları, parşömenler bunu kanıtlayan belgelerdir. İnisyatif alabilen araştırmalarını derinleştirebilen birçok bilim adamı Harput tarihinin Urartu'lara kadar gittiğini kanıtlayabilir.

V
Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. "Türkçede özel ada bağlı saygı kelimeleri, meslek adları ve takma adlar büyük harfle başlar."

Bu kurala göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Dün, sokakta komşumuz doktor Bilal Uslu Bey'i gördüm.
B) Öğretmen Ayşe Hanım doktora gidecekti.
C) Sınıfımızdaki iki Ali'den büyük olanı iyi bir sporcudur.
D) Sıtkı Bey beni küçük kardeşi Orhan'la tanıştırdı.
E) Nusret amcamın mühendis olan oğlu Muzaffer, bu sokakta oturuyor.

1 Öğretmen sınıf tahtasına, “de/da bağlacı, başlı başına bir kelime olduğu için ‘p, ç, t, k, f, s, ş, h’ harfleriyle biten kelimelerden sonra gelse bile sertleşme kuralına uymaz. ‘Gitsek de olur, gitmesek de.’ örneğinde olduğu gibi.” açıklamasını yansıtmış, öğrencilerden de bu durumu örnekleyecek cümleler istemiştir.

Öğrencilerin örnek cümleleri şunlardır:

Fatma: Arkadaşım benim kitaplığında bu kitap da bulunur.

Kaan: Bu 15 Şubat’ta ailemle birlikte tatile çıkacağız.

Banu: Toplantıya benimle birlikte Yusuf da katıldı.

Halit: Bu küçük şehirde adres bulmak hiç de zor değil.

Esra: Bu sınavdan Ahmet’te yüksek not almıştı ben de.

Açıklamaya göre hangi öğrencinin örneği yanlıştır?

- A) Halit
- B) Esra
- C) Banu
- D) Kaan
- E) Fatma

2

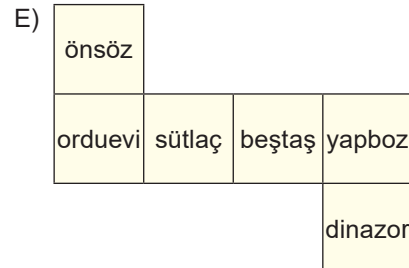
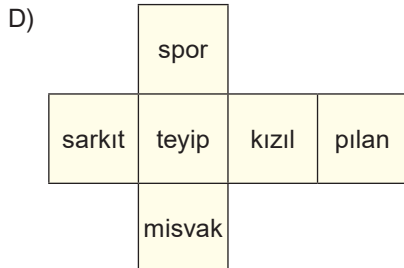
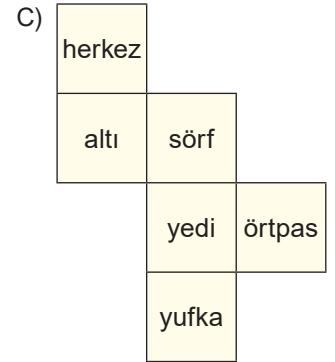
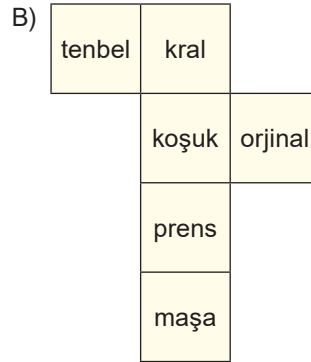
- ◆ Bedri Rahmi Eyüboğlu’da “Dilimizin en güzel, en şiirli köşelerinden birisi bilmecelerimizdir.” diyerek konuya dikkat çeker.
- ◆ Kısa film, genellikle yedi-sekiz dakika ile onbeş dakika uzunluğunda, yoğun bir anlatıma sahip olan türdür.
- ◆ Ekmek vesikaya bağlanıp bunlar kara borsada gizli satılmaya başlayınca atık dükkânlarda göremediğine sevindi.
- ◆ Her gün bu şeylere ilgisiz kalan bihter, bugün burada, uzun uzun bakışlarla dalıyordu.
- ◆ 11. yüzyıldan başlayarak Anadolu’da sözlü geleneğin devamı olarak bugüne kadar gelen edebiyata “Halk Edebiyatı” başlığı verilir.

Bu cümlelerde aşağıdakilerden hangisi ile ilgili yazım yanlışına örnek yoktur?

- A) Ayrı yazılan birleşik sözcüklerin yazımı
- B) Sayıların yazımı
- C) Bitişik yazılan sözcüklerin yazımı
- D) Bağlaçların yazımı
- E) Büyük harflerin yazımı

3 Kartondan yapılmış dört küpün karşılıklı birer yüzlerine, yazımı yanlış olan sözcükler yazılmıştır.

Buna göre aşağıdaki açılımlardan hangisi, bu küplere ait olamaz?

BÖLÜM

NOKTALAMA İŞARETLERİ

NOKTALAMA İŞARETLERİ

NOKTALAMA İŞARETLERİ - 1

Nokta (.): Tamamlanmış cümlelerin ve kısaltmaların sonuna konur.

- ➔ Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur.
- ➔ Tarih ve saati gösteren sayıların arasına konur.
- ➔ Dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur.
- ➔ Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamların en sonuncusundan sonra konur.

Virgül (,): Art arda sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.

- ➔ Sıralı cümlelerin arasına konur.
- ➔ Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşen özneyi belirtmek için kullanılır.
- ➔ Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır.
- ➔ Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerden sonra konur.
- ➔ Edebi eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur.
- ➔ Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret veya onay bildiren kelimelerden (evet, tamam, peki vb.) sonra konur.

Not: Bağlaçlardan, zarf-fiil eki ve şart eki almış kelimelerden sonra ve ikilemelerin arasında virgül kullanılmaz.

Noktalı Virgül (;): Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür ve takımları birbirinden ayırmak için kullanılır.

- ➔ Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılır.
- ➔ İki kiden fazla eş görevli ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonuna konabilir.

İki Nokta (:): Kendisiyle ilgili örnek verilecek, açıklama yapacak cümlelerin sonuna konur.

- ➔ Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözcüklerden sonra konur.
- ➔ Edebi eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur.

Üç Nokta (...): Tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.

- ➔ Kaba sayılan, açıkça yazılmak istenmeyen kelime veya bölümlerin yerine konur.
- ➔ Alıntılarda alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konur.
- ➔ Sözün bir yerde kesilip geri kalanının okuyucunun hayal gücüne bırakıldığı durumlarda kullanılır.

Not: Üç nokta yerine iki veya daha fazla nokta kullanılmaz.

Uzun Çizgi (—): Satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Konuşmalar tırnak içine alındığında kullanılmaz.

- ➔ Oyunlarda konuşanın adından sonra konulabilir.

1. Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlelerin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere noktalama işaretleri kullanılır.

Aşağıdakilerin hangisinde virgül (,) bu cümledeki işleviyle kullanılmamıştır?

- A) Domates yetiştirmek, biber hasadı yapmak, maydanoz toplamak istiyorum.
- B) Egzoz gazı solumanın, kalabalıkta kaybolmanın, saatlerini vagonlarda geçirmenin çekici olan hangi tarafı olabilir ki?
- C) Yeşilin verdiği huzur, ormanın sunduğu dinginlik, doğanın armağanı mutluluğun üzerinde ne var?
- D) Doğanın bir parçası olmak, insanoğlunun yapısına aykırı davranmamak demektir.
- E) Balık tutmaya, kır gezisine, karavanlı hayata, çimenlere uzanmaya zaafim var.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktanın kullanımı yanlıştır?**

- A) Üniversitede Arş. Gör. olarak çalışmaya başladı.
- B) Bu yıl Türkiye Cumhuriyetimiz'in 93. yılını kutladık.
- C) Kalkınma projesi olan D.A.P kapsamına yeni iller eklendi.
- D) Yazarın İng. çevirileri beğenilirse Fr. çeviriler de yapacakmış.
- E) 28.07.1960 tarihinde İzmir'de dünyaya gelmiştir.

3. Mavi bir floresan ışığının (I) yaldızlı (II) bir örtü gibi dökülüp yayıldığı ellerime, tırnaklarıma (III) döşemelere bakıyorum. Bakıyor ve şehre koşuyorum (IV) sıcak, mavi, müzikli, cam bir fanusun içinde (V)

Parçadaki numaralanmış yerlerden hangisine herhangi bir noktalama işareti koymaya gerek yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1 Akıllı işaretler, çocukların televizyon yayınlarından olumsuz etkilenmelerini önlemek amacıyla Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından 23 Nisan 2006'dan itibaren kullanılmaya başlandı. Programlar, kodlayıcı adı verilen kişilerin programları izlemeleri sonunda doldurdukları formların sistem tarafından otomatik olarak değerlendirilmesiyle yaş ve içerik gruplarına ayrılır. Böylelikle program belli bir kod alır. Sembolü, "Genel İzleyici" veya "7+" olan bir program gün içinde herhangi bir saatte yayımlanabilirken "13+" olan bir program saat 21.30'dan sonra yayımlanabilir. Tüm programlarda sembol olması zorunlu değildir. Canlı yayımlanan programlar, haber bültenleri, reklamlar, spor müsabakaları ve dinî tören yayınları kodlanmaz.

Bu parçada;

- I. Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak, tamamlanmış cümleleri belirtmek için nokta kullanılır.
- II. Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için virgöl kullanılır.
- III. Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için virgöl kullanılır.
- IV. Nispet ekinin (sıfat yapmak üzere sözcüklere getirilen ek), belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için düzeltme işareti kullanılır.
- V. Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır.

numaralanmış noktalama kurallarından hangilerinin örneği yoktur?

- A) Yalnız III B) I ve II C) II ve V
D) III ve IV E) IV ve V

2

- ◆ Tanrı'ya inananlar için Tanrı sonsuz ve zamansızdır (ezelî ve ebedîdir).
- ◆ Soru sormak; bilme, anlama, bulma, merak giderme, bir ihtiyacı karşılama vb. isteklerin karşılanması için yapılan bilgi edinme eylemidir.
- ◆ Aristoteles "İnsan, doğası gereği siyasi bir hayvandır." sözüyle sosyal olmayan insanın mutlu olamayacağını vurgular.
- ◆ Varlık alanında başlattığı araştırmalar ve teorik tartışmalar nedeniyle felsefenin MÖ 6. yüzyılda Antik Yunan medeniyetinde sistematik hâle geldiği kabul edilir.
- ◆ Düşünme; yalın-ayrıntılı, sığ-derin, çözümleyici-birleştirici, tek yanlı-çok yönlü olabilir ancak içeriksiz bir düşünme mümkün değildir.

Bu cümlelerde "nokta"nın aşağıdaki işlevlerinden hangisinin örneği yoktur?

- A) Anlamca tamamlanmış cümlelerin sonunda cümlenin tamamlandığını bildirmek için kullanılır.
B) Bazı kısaltmaların sonunda kullanılır.
C) Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır.
D) Yay ayraç içinde verilen bilgi cümlenin veya herhangi bir ifadenin açıklayıcısı durumundaysa cümlenin tamamlandığını gösteren nokta, yay ayraçtan sonra kullanılır.
E) Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta kullanılır.

3 Aşağıdaki ikili örneklerin hangisinde, ikinci kullanımdaki noktalama tercihi ilk kullanımdan daha doğrudur?

- A) ◆ Hasta mısın? Aç mısın; bir ihtiyacın var mı?
◆ Hasta mısın, aç mısın? Bir ihtiyacın var mı?

- C) ◆ Bu, akşam gezintisine gelmeyecek.
◆ Bu akşam gezintisine gelmeyecek.

- E) ◆ Sular, ekmekler bize; pirinçler, nohutlar size inecek.
◆ Sular, ekmekler bize, pirinçler, nohutlar size inecek.

- B) ◆ Ayşe; Ayça ve Elif'e pasta ısmarladı.
◆ Ayşe Ayça ve Elif'e pasta ısmarladı.

- D) ◆ Benzer bir soruyu sınavda soracağım, dedi.
◆ Benzer bir soruyu sınavda soracağım dedi.

BÖLÜM

EKLER - SÖZCÜKTE YAPI

EKLER

SÖZCÜKTE YAPI

KÖK

Kelimenin bütün ekleri çıkarıldıktan sonra kalan anlamlı bölümüdür.

İsim Kökü

Varlıkların adı olan köklerdir.

Fiil Kökü

İş, oluş, kıtış veya hareket bildiren köklerdir.

EKLER

Sözcüklerin kök ve gövdelerine gelerek onların anlamlarını değiştiren veya cümle içindeki görevlerini belirleyen ses ve ses gruplarıdır.

Yapım Ekleri: Eklendiği sözcüklerin anlamını bazen de türünü değiştiren eklerdir.

- » İsimden isim yapan
- » İsimden fiil yapan
- » Fiilden fiil yapan
- » Fiilden isim yapan

Çekim Ekleri: Eklendikleri sözcüklerin anlamını değiştirmeyip cümledeki görevlerini belirleyen eklerdir.

İsim Çekim Ekleri

- 1. Hâl Ekleri:** Yalın hâli, belirtme hâli [-v/-i/-u/-ü), yönelme hâli [-a/-e), bulunma hâli [-da/-de/-ta/-te), ayrılma hâli [-dan/-den/-tan/-ten)
- 2. Çokluk eki** [-lar/-ler)
- 3. İlgî eki** [-ın/-in/-un/-ün/-im)
- 4. İyelik eki** [-m/-n/-i/-miz/-niz/-ları)
- 5. Eşitlik eki** [-ca/-ce/-ça/-çe)
- 6. Vasıta eki** [-la/-le)
- 7. Soru eki** [mi)
- 8. Ek eylem** [-di/-miş/-sa/-dir)

Fiil Çekim Ekleri

- 1. Şahıs ekleri** [-m/-n/-k/-nız/-lar)
- 2. Kip Ekleri:**
 - a) Haber Kipleri:** Duyulan geçmiş zaman [-miş), görülen geçmiş zaman [-di), şimdiki zaman [-yor/-makta), gelecek zaman [-ecek), geniş zaman [-r/-ar),
 - b) Dilek Kipleri:** Gereklilik kipi [-meli), şart kipi [-sa), istek kipi [-a), emir kipi
- 3. Soru eki** [mi)
- 4. Olumsuzluk eki** [-ma/-maz)
- 5. Ek fiil** [-di/-miş/-sa/-dır)

Basit Sözcükler: Yapım eki almamış, kök hâlinde bulunan veya sadece çekim alan sözcüklerdir.

Türemiş Sözcükler: Yapım eki almış sözcüklerdir.

SÖZCÜKTE YAPI

Birleşik Sözcükler: İki sözcüğün birleşmesiyle oluşan sözcüklerdir.

Birleşik Ad: Ad, sıfat ve fiil gibi farklı türden sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşan adlardır.

Birleşik Fiiller:

- 1. Kurallı Birleşik Fiiller:**
 - a) Yeterlik fiili** [-ebil-)
 - b) Tezlik fiili** [-iver-)
 - c) Sürerlik fiili** [-ekal-, -edur-, -egel-)
 - d) Yaklaşma fiili** [-eyaz-)

- 2. Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller** [et-, ol-, kıl-, eyle-)
- 3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller:**
 - a. Deyimler**
 - b. Ad + fiilden oluşan anlamca birleşik fiil** [başvur-, varsay-, öngör-)

EKLER

Kök: Sözcüğün aldığı eklerden ayrıldıktan sonra geriye kalan anlamlı en küçük birimine denir. Varlıkları ve kavramları karıştıranlarına isim kökü; iş, oluş ve hareket bildirenlere de fiil kökü denir. [söz (isim kökü), gel- (fiil kökü)...]

Ekler: Türkçede kelime türetmek veya farklı anlam ilgileri ile kelimeleri birbirine bağlamak için, sözcük kök veya gövdelerinin sonuna eklenen ses ya da seslere ek denir. İkiye ayrılır:

Çekim Ekleri: Eklendiği kelimenin anlamını değiştirmeyen, farklı anlam ilgileriyle kelimeleri birbirine bağlayan, kelimenin cümle veya kelime grubu içinde görev almasını sağlayan eklerdir. Çekim ekleri, eklendiği kelimenin türüne göre iki grupta toplanır:

İsim Çekim Ekleri: Çokluk eki (-ler), iyelik ekleri (-m, -n, -ı, -ımız, -nız, -ları), hâl ekleri (-i, -e, -de, -den), vasıta eki (-le), eşitlik eki (-çe), ilgi eki (-ın)

Fiil Çekim Ekleri: Kip ekleri (haber kipleri, dilek kipleri), şahıs ekleri (-m, -n, -, -z, -nız, -lar)

Yapım Ekleri: Eklendiği sözcüğün anlamını değiştirerek yeni sözcükler türeten eklerdir. Eklendikleri sözcükleri "gövde"ye dönüştürür. **İsimden isim yapan ekler** (-lık, -cı, -sız, -lı, -daş, -er, -cil...), **isimden fiil yapan ekler** (-la, -al, -ı, -e, -ık...), **fiilden fiil yapan ekler** (-n, -ş, -r, -t, -ma...) ve **fiilden isim yapan ekler** (-ım, -ık, -ak, -ın, -gı, -gen, -ç, -t, -aç, -men...) olmak üzere dört başlık altında ele alınır.

1. Bizim savaşıcı ihtiyarlamıştı. Avurtları çökük, göz kapakları sarkık, saçı sakalı apaktı.

I II

III IV V

Yukarıdaki cümlede numaralandırılmış sözcüklerden hangisi hem yapım hem de çekim eki almıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Her değersiz adam, durmadan eleştirir. Durmadan yakınır. Durmadan suçlar. Ben diyaloga geçtiğim hiç kimsenin kusurundan, kötülüğünden bahsetmedim. Herkesin iyi tarafları vardır. Ben hep o iyi tarafları anlattım. Benim başarıma en önemli sırrı budur.

I

II

III

IV

V

Bu parçada numaralandırılmış sözcükler ve aldıkları eklerin işlevleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. sözcük yapım eki almış bir sıfattır.
B) II. sözcük çekim eki almış bir fiildir.
C) III. sözcük iyelik ve ayrılma hâl eklerini almış bir addır.
D) IV. sözcük çekim eki almış birleşik eylemdir.
E) V. sözcük hâl eki almış bir addır.

3. İsmi ilgi hâl eki "-in (tamlayan eki)", genelde isimleri isimlere bağlayarak tamlama kurmaya yarar. Bunun yanında ismi fiile ve edata da bağlar.

Verilen bu bilgiye göre;

- I. Bu buketi sizin için hazırladım.
II. Babamın kırgınlığı çabuk geçer.
III. Koridordan yemeğin kokusunu duydum.

cümlelerinden hangilerinde tamlayan ekinin işlevi diğerlerinden farklıdır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

4. Gurbetçileri karşılamak için sınır kapısına gittik. Kafile sabaha gelir demişlerdi. Gün boyu bekledik ama hava kararana kadar gelmediler. Açtık, biz de lokantaya gittik. Bir tabak yemeği kaça yedik biliyor musun?

I

II

III

IV

V

Bu parçada numaralanmış sözcükler yönelme ekinin cümleye kattığı anlamlar bakımından ikiyeşerli gruplanırsa hangisi dışarıda kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1

*Ben Orhan Veli
Duydum ki merak ediyormuşsunuz,
Hususi hayatımı,
Anlatayım:
Evvvela adamım, yani
Sirk hayvanı falan değilim.
Burnum var, kulağım var,
Peğ biçimli olmamakla beraber.
Bir evde otururum,
Bir işte çalışırım.
Malda mülkte gözüm yoktur.
Vallahi yoktur.
Okıyay Rıfat'la Melih Cevdet tir
En yakın arkadaşlarım.
Bir de sevgilim vardır pek muteber;
İsmi söyleyemem
Edebiyat tarihçisi bulsun.*

Yukarıdaki şiirin dizelerinde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) İsmiden isim yapım eki almış sözcükler
- B) Fiilden fiil yapım eki almış sözcükler
- C) Ek eylem almış isim soylu sözcük
- D) Hem kip hem de şahıs eki almış sözcük
- E) Hem yapım hem de çekim eki almış sözcük

2

"-ler/-lar" çokluk eki eklendiği sözcüklere çokluk anlamının dışında daha farklı anlamlar da katabilir. Bu anlamlardan bazıları şunlardır: abartma, benzerleri, aile, saygı, yaklaşıklık...

- 1. abartma
- 2. benzerleri
- 3. aile
- 4. saygı
- 5. yaklaşıklık

Aşağıdakilerin hangisinde "-ler/-lar" çokluk eki, görsele belirtilen 4 numaralı anlamında kullanılmıştır?

- A) Dünyalar kadar işim var, nereden başlasam bilemedim.
- B) Bu ülke nice Mehmet Akifler, Namık Kemaller yetiştirecektir.
- C) Teyzemlere gitmek zorundayız, iki gün sonra taşınacakları.
- D) Muzaffer Beyler birazdan toplantıya katılacaklar.
- E) Elli yaşlarında biriydi Münevver hala.

3

I. Açıklama: Türkçede anlamları değişmeden hem isim hem de fiil olarak kullanılabilen kökler vardır ki bunlara ortak kök (ikili kök) denir.

- 1. Bu evi boyatmak için çok para gerekli.
- 2. Eskiciler yalnızca eski eşyaları toplamazlarmış.
- 3. Güvenini kaybetmek en büyük korkularımdandır.

II. Açıklama: Kelimelerden her ikisi ya da ikincisi, birleşme sırasında anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik kelimeler bitişik yazılır.

- a. Bülbülyuvası en çok sevdiğim tatlılar arasındadır.
- b. Ayşekadın pazarda zor bulunurmuş.
- c. Ustabaşı bu işin doğru yapımını tarif etti.

Açıklamaların karşısındaki cümlelerde altı çizili olan ifadelerin hangilerinde, verilen açıklamayı örneklendiren bir kullanım vardır?

- A) 1 - 3 ve a - b
- B) Yalnız 3 ve a - c
- C) 2 - 3 ve b - c
- D) Yalnız 1 ve a - b
- E) 1 - 2 ve a - c

4

Aytaç, Cemal, Enver, Gülşen ve Mahmut isimli beş arkadaş aşağıda verilen harfleri ve bir de istedikleri herhangi bir harfi (joker harf) sadece bir kez kullanmak şartıyla anlamlı sözcükler türetme oyunu oynamışlardır.

G	D	A	A	L	N	O	U	?
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Oluşturdukları sözcüklerle ilgili şunlar bilinmektedir:

- ◆ Gülşen joker harf kullanarak basit, Cemal ise sadece verilen harflerle birleşik yapı bir sözcük oluşturmuştur.
- ◆ Mahmut joker harf kullanmadan sadece verilen harflerle fiil kökünden türemiş ve fiilden isim yapım eki almış bir sözcük oluşturmuştur.
- ◆ Enver sadece verilen harfleri kullanarak dilimize yabancı dillerden girmiş bir sözcük oluşturmuştur
- ◆ Aytaç bir tane joker harf kullanarak çoğul ek almış basit yapı bir sözcük oluşturmuştur.

Verilen bilgilere göre hangi seçenekteki isim ile türettiği sözcük eşleştirmesi yanlış verilmiştir?

- A) Enver → ANALOG
- B) Mahmut → DOLGU
- C) Aytaç → OYALAR
- D) Gülşen → DOLUNAY
- E) Cemal → ANADOLU

BÖLÜM

SÖZCÜK TÜRLERİ (İSİM SOYLU SÖZCÜKLER)

İSİM (AD)

İSİM TAMLAMALARI

SIFAT (ÖN AD)

ZAMİR (ADIL)

ZARF (BELİRTEÇ)

EDAT - BAĞLAÇ - ÜNLEM

İSİM (AD)

Varlıklara Verilişlerine Göre İsimler

Cins Ad: Aynı türden varlıkları karşılayan sözcüklerdir.

Özel Ad: Benzeri olmayan varlıkları karşılayan sözcüklerdir.

Varlıkların Oluşlarına Göre İsimler

Somut Ad: Beş duyuyla algılanan varlıkların isimleridir.

Soyut Ad: Beş duyuyla algılanamayan; akıl, sezgi yoluyla varlıkları kabul edilen kavramların isimleridir.

Varlıkların Sayılarına Göre İsimler

Tekil Ad: Sayıca bir varlığı karşılayan isimlerdir.

Çoğul Ad: "-lar/-ler" eki alarak aynı türden birden fazla varlığı karşılayan isimlerdir.

Topluluk Adı: Çoğul eki almayıp çoğul anlamı olan isimlerdir.

İsim Tamlamaları

Belirtli İsim Tamlaması: Tamlayanın ilgi eki, tamlananın iyelik eki aldığı isim tamlamalarıdır. [Neyin, kimin?]

Belirtisiz İsim Tamlaması: Sadece tamlananın iyelik eki aldığı isim tamlamalarıdır. [Ne?]

Zincirleme İsim Tamlaması: En az iki isim tamlamasının oluşturduğu isim tamlamalarıdır.

ZARF (BELİRTEÇ)

Durum Zarfı: Eylemleri ve eylemsileri durum yönünden belirtir. [Nasıl?]

Zaman Zarfı: Eylem ve eylemsileri zaman yönünden belirtir. [Ne zaman?]

Miktar Zarfı: Eylemi, eylemsiyi, sıfatı, adlaşmış sıfatı ya da başka bir zarfın anlamını miktar bakımından tamamlar. [Ne kadar?]

Yer-Yön Zarfı: Eylem ve eylemsileri yer ve yön ilgisıyla tamamlar. [Nere?]

Soru Zarfı: Eylemleri soru yoluyla belirtir. [Nasıl, ne zaman, ne kadar, neden, niçin, niye, ne [niçin anlamında]?]

SIFAT (ÖN AD)

Niteleme Sıfatları

Adları renk, durum, biçim açısından tamamlar.

Ada sorulan "nasıl" sorusuna yanıt verir.

Unvan sıfatı; kişilerin makam, meslek, statü ve rütbelerini bildirir.

Belirtme Sıfatları

İşaret Sıfatı: Adları işaret yoluyla belirtir. [Hangi?]

Sayı Sıfatı: Adları sayı yoluyla belirtir.

1. Asıl Sayı Sıfatı: Tam sayı bildirir [Kaç?]

2. Sıra Sayı Sıfatı: -ıncı/-inci/-uncu/-üncü eklerini alır. [Kaçıncı?]

3. Üleştirme Sayı Sıfatı: -ar/-er/-şar/-şer eklerini alır. [Kaçar?]

4. Kesir Sayı Sıfatı: Kesirli olarak adları belirtir. [Kaçta kaç, ne kadar?]

Sıfat Tamlaması

Sıfatların, adların önüne gelmesiyle oluşan söz öbekleridir.

ZAMİR (ADIL)

Kişî Zamirleri: İnsan adlarının yerini tutar.

Dönüşlülük Zamiri: "Kendi" sözcüğüdür ve kişî zamiriyle kullanıldığında pekiştirme anlamı katar.

İşaret Zamiri: Adların yerini işaret yoluyla tutar.

Belgisiz Zamir: Adların yerini belirsizlik yönüyle tutar.

Soru Zamiri: Adların yerini soru yoluyla tutar.

Ek Hâlindeki Zamirler

İlgi Zamiri: Bir adın yerini tutan "-ki" eki ilgi zamiridir ve tamlayan ekinden [-ın/-in/-ım] sonra gelir.

İyelik Zamiri: Aittik anlamı katan tamlanan ekleridir. [-m/-n/-ı/-mız/-nız/-ları]

EDAT-BAĞLAÇ-ÜNLEM

Edat: Cümleye çeşitli anlamlar katan sözcüklerdir.

Bağlaç: Cümleleri bağlayan sözcüklerdir.

Ünlem: Cümlede duyguları anlatan veya durumları bildiren sözcüklerdir.

- 1 Âşık olan gölde dönderir yüzer
Yetmiş iki millet Hak deyip gezer
Bugün pîrim bana eylersin nazar
Cümlesi Mevla'nın kuludur kulu
Bu dizelerle ilgili;
I. Topluluk ismi vardır.
II. Özel isim vardır.
III. Soyut isim kullanılmıştır.
IV. Birleşik isme yer verilmiştir.
yukarıdaki yorumlar yapılmıştır.

Yapılan yorumlarla ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Yalnız I. yorum doğrudur.
B) Yalnız I ve II. yorumlar doğrudur.
C) Sadece II ve IV. yorumlar doğrudur.
D) I, II ve IV. yorumlar yanlıştır.
E) Sadece IV. yorum yanlıştır.
- 2 Bir araştırmacı bir şiiri incelerken o şiirde bazı sözcüklerin çokça tekrar edildiğini fark etmiştir. Araştırmacı tekrar eden altı çizili sözcükleri bir tabloda belirtmiş ve daha sonra da bu sözcüklerden sıfat olanları ayırarak ayırdığı sözcükler üzerine çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Şiirin Adı	Tekrar Eden Sözcükler
Kim	<u>beni seven</u> <u>güzel gözlüm</u> <u>sen gelseydin</u> <u>gelip gidenler</u> <u>bir sızı</u> <u>hiç duyulmadı</u> <u>çığlık sesi</u> <u>kim yaptı</u> <u>kimi sabahlar</u> <u>kimsesiz adam</u> <u>yaralı gönül</u>

Buna göre araştırmacı çalışmasında kaç sözcük üzerine inceleme yapmıştır?

- A) 3 B) 4 C) 5 D) 7 E) 8

- 3 Türk Dil Kurumu; sitesindeki sözlüklerde, tanımını yaptığı ifadeleri genellikle bir alt satırda kaynağı belli olan örneklerle pekiştirir. Ancak aşağıdaki görselde "ad tamlaması" tanımlandıktan sonra örneklendirilmemiştir. TDK ifadeyi birebir cümle içinde kullanmak yerine ifadenin kullanım şekli (görevini) örneklendirseydi daha geniş kapsamlı örnek cümleler kullanılacaktı.

GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK

ad tamlaması
isim, dil bilgisi
İki veya daha çok ad soyundan kelime ile kurulmuş olan tamlama, isim tamlaması.

Yukarıdaki görselde tanımın altına aşağıdaki örnek cümlelerden hangisinin yazılması, verilen ifadeyi görevi bakımından örneklendirir?

- A) "Etrafımızda uzun otlar, yalçın kayalar vardı." (Aka Gündüz)
B) "Böylece her boyun dili bende en mükemmel şeklini buldu." (Divanu Lugati't- Türk)
C) "Tanıdıklarımın bir zat, meyveleri hiç sevmez." (Ahmet Haşim)
D) "Evvelki gün gelen kadın sizi istiyor, sizinle konuşacakmış." (Sermet Muhtar Alus)
E) "Sırtında hep aynı kahverengi elbise bulunduğu göre fazla bir kazanç da sağlamıyordu." (Cahit Külebi)

4

Bursa'da bir eski camii avlusu,
Küçük şadırvanda şakırdıyan su;
Orhan zamanından kalma bir duvar...
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar
Eliyor dört yana sakin bir günü.

Diğerlerinden Farklı Olan Tamlama

Yukarıdaki şiirde altı çizili olan ifadelerden hangisi görselde verilen noktalı alana yazılmalıdır?

- A) camii avlusu B) dört yan C) bir duvar
D) küçük şadırvan E) sakini bir gün

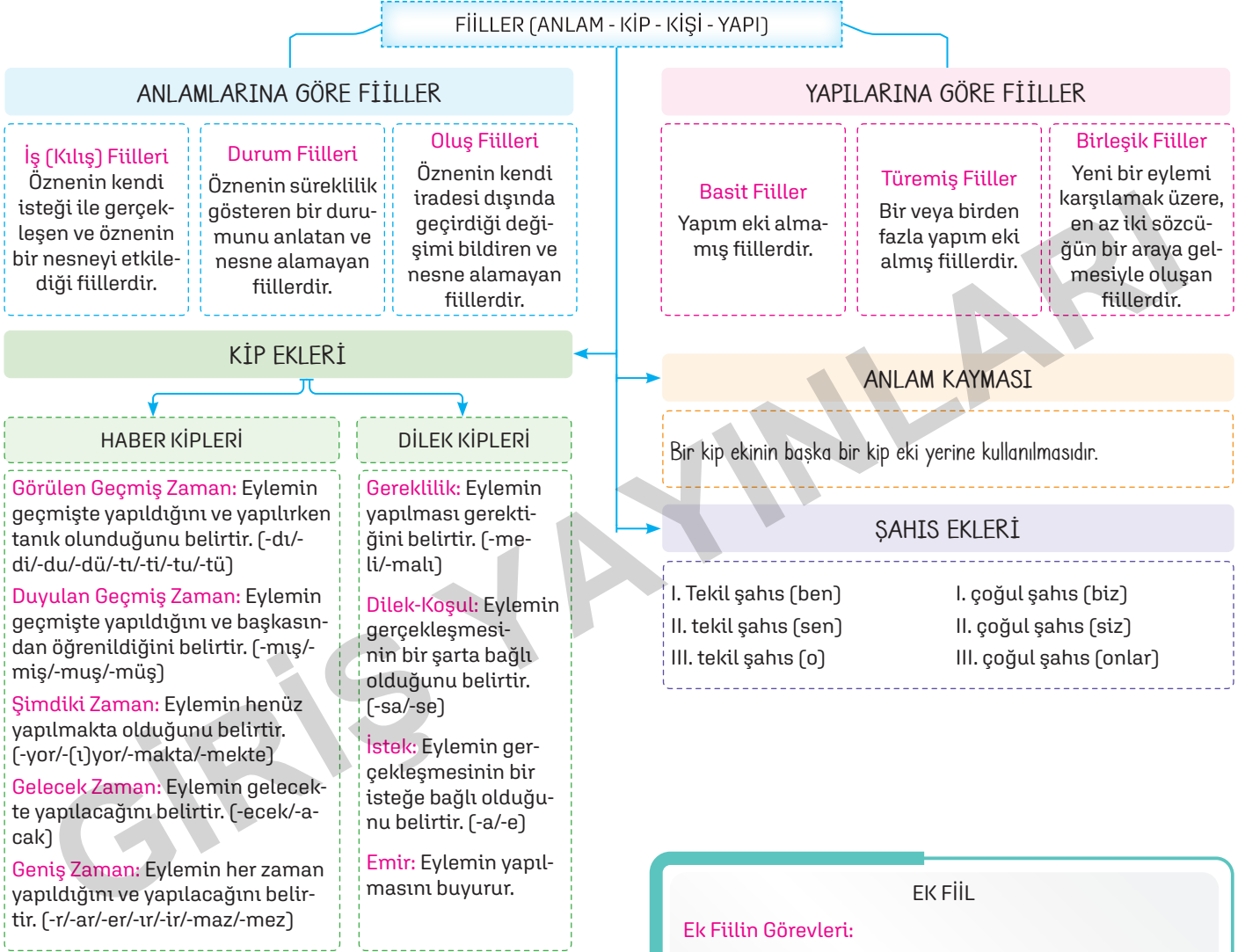
BÖLÜM

FİLLER - EK FİİL - FİİLİMSİ

FİLLER (ANLAM - KİP - KİŞİ - YAPI)

EK FİİL

FİİLİMSİ (EYLEMSİ)

FİİLİMSİ (EYLEMSİ)

İsim-Fiil: Eylem kök ve gövdelerine “-ma/-ış/-mak” ekleri getirilerek yapıtlar ve ad olarak kullanılırlar.

Sıfat-Fiil: Eylem anlamını yitirmeden cümlede sıfat görevinde olan ve “-an/-ası/-mez/-ar/-dik/-ecek/-miş” ekleriyle yapılan sözcüklerdir.

Zarf-Fiil: Eylem anlamını yitirmeden cümlede her zaman zarf görevinde kullanılan ve “-ip/-arak/-madan/-meksizin/-dıkça/-ince/-eli/-ken/-a ...-a/-r ...-mez/-asıya/-casına” sözcüklerdir.

EK FİİL

Ek Fiilin Görevleri:

Basit çekimli eylemleri birleşik çekimli yapar.

Ad soylu sözcükleri yüklem yapar.

Ek eylemin -di’li geçmiş zamanı (idi):

Ek eylemin -miş’li geçmiş zamanı (immiş):

Ek eylemin şart çekimi (ise):

Ek eylemin geniş zaman çekimi [-dır]:

Ek eylemin geniş zaman çekiminde 3. tekil kişi eki “-dir” düşebilir.

Ek Fiilin Olumsuzu:

Eylemlerde “-ma/-me” eki işin gerçekleşmediği anlamını katar.

Adlara gelen ek eylemin olumsuzu “değil” sözcüğüdür.

FİİLLER (ANLAM - KİP - KİŞİ - YAPI)

- ➔ Bir iş, oluş, hareket, durum bildiren, kişi ve zaman kavramı taşıyan kelime türlerine **fiil (eylem)** denir.
- ➔ Fiiller anlamlarına göre iş (kılış), durum ve oluş fiili olmak üzere üçe ayrılır.
- ➔ Nesne alabilen fiillere **iş (kılış)**, nesne alamayan fiillere **durum** ve zaman içinde kendiliğinden gerçekleşen değişiklikleri anlatan fiillere de **oluş** fiilleri denir.
- ➔ taşı(mak) → kılış, uyu(mak) → durum, büyü(mek) → oluş
- ➔ Fiillerin bir işi, oluşu, hareketi anlam ve zaman bakımından belirtmesine **kip** denir. Kip ekleri iki başlıkta ele alınır:

Haber (Bildirme) Kipleri: Görülen geçmiş zaman (-dı/-di), duyulan geçmiş zaman (-mış/-miş), şimdiki zaman (-yor, -makta), gelecek zaman (-acak/-ecek), geniş zaman (-r/-ar/-er)

Dilek (Tasarlama) Kipleri: Gereklilik kipi (-malı/-meli), dilek-şart kipi (-sa/-se), istek kipi (-a/-e), emir kipi (eki yok).

- ➔ Bir kip ekinin kendi anlamının, zamanının, dileğinin dışına çıkarak başka bir kip ekini kastedecek şekilde kullanılmasına fiil kiplerinde **anlam kayması** denir. (O yarın geliyor.)
- ➔ Eylemin kim ya da kimler tarafından gerçekleştirildiğini ifade eden ekler **kişi (şahıs) ekleri** denir. Tekil ve çoğul kişiler olmak üzere fiiller altı şahsa göre çekimlenir.
- ➔ Kip ve şahıs eklerini almış fiillere **çekimli fiil** denir.
- ➔ Fiillere "-ma/-me" olumsuzluk eki eklenerek fiiller olumsuz hâle getirilir. (koşmayacaksınız)
- ➔ **Fiiller yapılarına göre** basit, türemiş ve birleşik (yardımcı fiille yapılan birleşik fiiller, kurallı birleşik fiiller, anlamca kaynaşmış birleşik fiiller) olmak üzere üç başlıkta ele alınır.

1. Her fiil kipinin anlamı bellidir. Ama bazen fiil kipleri kendi anlamının dışında kullanılır. Kip bu durumlarda başka bir kipin anlamını verir. Buna anlam kayması denir.

Bu parçaya göre;

- I. Saat altıda dükkânlar kapanmış olacak.
- II. Yılbaşında kırk yaşına girmiş olacak.
- III. Bu vakitte beni arayan Ayşe olacak.

cümlelerinden hangilerinde bu tür bir durumun örneği vardır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

2. (I) Deden ilaçlarını yanına aldı. (II) Sen vakitlice uyumasını gözet mutlaka. (III) Ne zaman uyuyup ne zaman uyanacağını ayarlayamıyor. (IV) Bir yaştan sonra insanoğlu çocuklaşıyor. (V) Hepimizin başına gelecek şeyden söz ediyorum.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde haber kiplerinden biriyle çekimlenmiş bir fiil kullanılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. **Aşağıdakilerin hangisinde gereklik kipiyle çekimlenmiş bir fiil vardır?**

- A) Başını bir gayeye satmış kahraman gibi
Etinle, kemiğinle, sokakların malısın
- B) Dünyada taşınacak bir kuru başınız var
Onu da hangi diyar olsa götürürsünüz
- C) Ne kaldırımlar kadar seni anlayan olur
Ne senin anladığın kadar, kaldırımları
- D) Kurulup şiltesine bir tahtirevan gibi
Sonsuz mesafelerin üstünden aşmalısın
- E) Yağız atlı süvari, koştur, atını, koştur
Sonunda kabre çıkar bu yolun kıvrımları

4. (I) Gördünüz mü, dün dibi yaşanmış eski bir karenin bana neler ettiğini? (II) Alıp nerelere götürdü, nerelere sürükledi. (III) Ne zaman, soluk fotoğraflar arasında zamanı yakalamaya çalışsam vaktin nasıl geçtiğini anlamam. (IV) Her seferinde karelerden birinin ilgi oltasına hem de gönüllüce takılıveririm. (V) İhtiyar Balıkçı gibi, çek Allah çek, git Allah git...

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde dilek kiplerinden biriyle çekimlenmiş birden çok fiil vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1 ve 2. sorularda verilen parçalarda kaç tane ek fiil kullanıldığını bulup işaretleyiniz.

- 1 Yerlerde gezen hatıralar var korulukta
Yapraklar, atılmış nice mektuplara eştir
Mehtaba çalan sapsarı benziyle ufukta
Binlerce dalın verdiği tek meyva güneştir
- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5
- 2 Kimi iklimler kimi insanlarla aynı menzile sahip olabilir; kimi iklimler kimi ülkelerin kaderiyken kimi ülkeler de kimi iklimlerin can yoldaşı. Yalnızlık, yabancılaşma, uyum sorunu gibi yapayken gerçek diye yutturulan bazı gölgeli patolojiler, insanı camdan dışarı bakmaya, balkonlara çıkmaya itiyor. Sanki dışarı baksak ya da çıkabilsek balkonlara, içimize yapışıp kalan o sonbahar dürtüsü, psikopatken sosyopat olmayı onur sayışımız aklanacak.
- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

- 3 (1) İnsanın bir kitapta kendini bulması, tanınması ne anlama gelir? (2) Aynı anda hem düpedüz sıradan hem de gene eşsiz gizemde bir deneyim gibidir. (3) Sayfaları çevirirken kuvvetli bir betimlemenin, bir olaylar kümesinin, karakterler arasında geçen bir konuşmanın, bir iç monoloğun etkisine kapılıyorum. (4) Metin ile okur arasındaki boşluk birdenbire, habersizce, şimşek gibi bir anda çakıveren bir bağlantıyla aşılır; bir yakınlığa ışık vurur. (5) Sözcüklerin belli bir birleşiminin barındırdığı önsezi karşısında şaşırıp kalmış olan ben ya böyle bir anın gelmesini bekliyor ya da böyle bir anla tesadüfen karşılaş yorumdur. (6) Her iki durumda da bana hitap edildiğini, çağrıldığımı, davet edildiğimi hissedirim.

İsim-fiil olan cümlelerin numaralarının ok yönünde doğru bir şekilde sıralandığı seçenek, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1 2 3 4 5 6
↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
3 4 5 6
- B) 1 2 3 4 5 6
↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
3 4 5 6
- C) 1 2 3 4 5 6
↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘
3 4 5 6
- D) 1 2 3 4 5 6
↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘
3 4 5 6
- E) 1 2 3 4 5 6
↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘
3 4 5 6

- 4 Ek fiilin iki görevi vardır: Birinci görevi isimlere gelerek onları yüklem yapmak, ikinci görevi de basit zamanlı fiillere gelerek onları birleşik zamanlı yapmaktır.

Buna göre aşağıdaki şiirler, bulunan ek fiillerin sayısına göre ikişerli gruplandırılırsa hangisi dışarıda kalır?

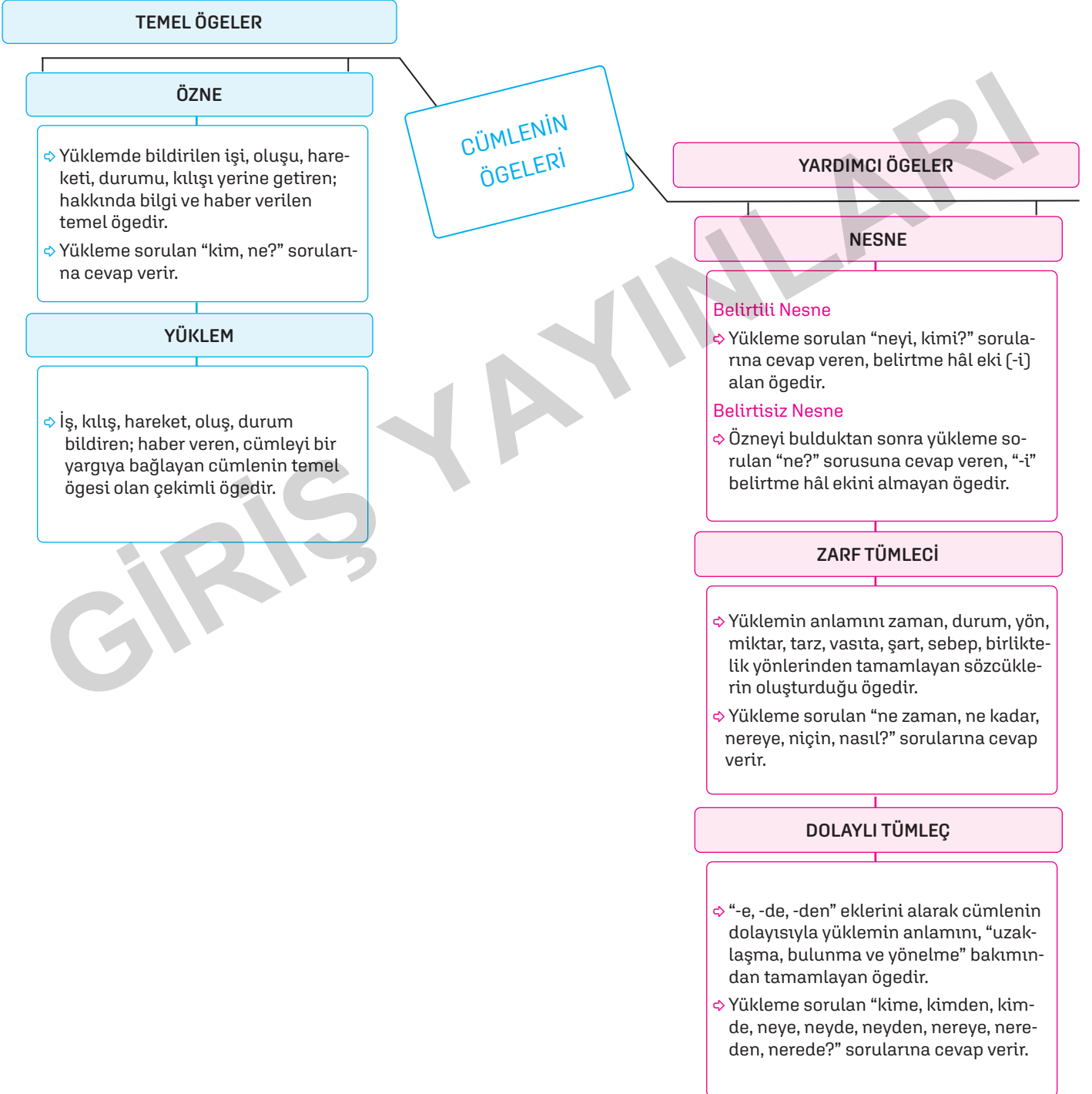
- A) Biz hep açık konuştuk.
Gökyüzünden maviydi sözlerimiz.
Sığ bataklarda değildik, kuşlar gibiydik,
Uçarıydık. Gözlerde birer parlıydık.
- B) Bu bakımsız, en kuytu bir bucağın
Bence İrem Bağı gibi güzeldir.
Bir yıkılmış evin, harap ocağın,
Şu heybetli saraylara bedeldir.
- C) O, beyaz bir kuştı, ak kanatlıydı;
Yel gibi dağları aşan atlıydı;
Hayaldi, hayalden bile tatlıydı;
Ne ışık bıraktı ne iz bıraktı!
- D) Biz iyiye iyi, güzele güzel dedik.
Masallardan çekerdik mısraları, tülbent gibi.
Yalnız şiirlerde yalan söylemezdik,
Umutlarımızda, hayallerimizde de yalancı değildik.
- E) Anne, zannetme ki günler geçti de
Değişti evvelki hissim gitgide!
Bir hırçın çocuğum, değişmez huyum;
Seneler geçse de ben yine buyum!

12.

BÖLÜM CÜMLENİN ÖGELERİ

TEMEL ÖGELER

YARDIMCI ÖGELER

CÜMLENİN ÖGELERİ

- ➔ Sözcük ve sözcük gruplarının cümlede üstlendiği görevlere öge denir.
- ➔ Cümlede öge olarak herhangi bir görevi olmayan, yükleme sorulan sorulara yanıt vermeyen unsurlara **cümle dışı unsur** denir.

Temel Ögeler:

Yüklem: İş, oluş, hareket bildiren; cümleyi bir yargıya bağlayan çekimli ögedir. Çekimli bir ad ya da isim olabilir.

- » Onsuz tiyatro sahnesine çıkmak istemiyorduk.

Özne: Yüklem bildirdiği iş, oluş ve hareketi yapan ya da işten etkilenen ögedir. Yükleme sorulan "Kim?" ve "Ne?" soruları ile bulunur. Yapılan işten etkilenen özneye sözde özne denir.

- » Hanife Bacı tüm mühimmatın yerini öğrenmişti.

Yardımcı Ögeler:

Nesne: Öznenin yaptığı işten etkilenen ögedir. Yükleme sorulan "Ne?, Neyi?, Kimi?" sorularına verilen cevap, cümle nesnesidir.

- ➔ Ek alıp almama durumuna göre ikiye ayrılır: belirtili nesne, belirtisiz nesne.

Zarf Tümlenci (Zarf Tamlayıcısı): Yüklemi; durum, miktar, zaman, yer-yön ve sebep gibi yönlerden tamamlayan ögedir. Yükleme sorulan "Ne zaman?, Nasıl?, Neden?, Niçin?, Kimle?" gibi sorulara cevap verir.

Dolaylı Tümlenc (Yer Tamlayıcısı): İşin, yargının gerçekleştiği yeri, yönü ve kişiyi belirten ögedir. "Neye?, Nerede?, Kime?, Kimden?" gibi sorulara cevap verir.

- » Akşam tamirhanede televizyonu tamir etti. (Özne → o)
zarf t. dolaylı t. belirtili nesne yüklem

1. (I) Altıparmak mevkiine ulaştığımızda yorgun arkadaşlar bitkin bedenlerini hemen çimenliğe uzattılar. (II) Sonrasında yemek hazırlığına giriştiler. (III) Çantalarından güneşte yeterince ısınmış nevaleler çıktı, sofralara dizildi. (IV) Yemek sonu her zaman suya duyulan özlem zamanıdır. (V) Soğuk su yılgın bakışları canlandırdı.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde özne, sıfat tamlamasından oluşmamıştır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

2. Aşağıdaki cümlelerden hangisi sadece temel ögelerden oluşmuştur?

- A) Kuşlar gibi uçmayı, balıklar gibi yüzmeyi öğrendik, ancak kardeşçe yaşamayı unuttuk.
B) Her insan kendi görüş alanının sınırlarını, dünyanın sınırları olarak algılar.
C) Hak birilerinin size vereceği bir şey değil, hiç kimse-nin sizden alamadığı bir şeydir.
D) İnsan hayal ettiği müddetçe yaşar.
E) Silgi kullanmadan resim çizme sanatına hayat denmektedir.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zamir özne görevinde kullanılmıştır?

- A) Bunlar çocuksu, saf halktan birinin duygularıdır.
B) İspanyol meslektaş, ondan üç asır önce yaşamıştı.
C) Sonunda, onu bir kez daha denemeye karar vermişti.
D) Bu paranın hatırı için ona yapmadığını bırakmıyordu.
E) Kardeşim, o gün bu konudan sana da söz etmişti.

4. Aşağıdakilerin hangisinde özne sadece isim tamlamasından oluşmuştur?

- A) Kuruyan yaprakların hepsi bir rüzgârda döküldü.
B) Bahçe çiti üstünde bekleyen kediler miyavlayarak kaçıştılar.
C) Yeni dairemizde boya kokusundan kimse rahat uyuyamadı.
D) Sokak lambasının ışığı hava bulutlardan kararınca bile yanyor.
E) Komşu gezmesine giden annem akşama doğru eve döndü.

- 1 Bir öğretmen öğrencilerinden aşağıdaki soruyu yorumlamalarını istemiştir.

Pirinçleri ılık suda bir süre bekletmek pilavın tane tane olmasını sağlar.

Bu cümlelerin öznesi, aşağıdaki sözcük gruplarının hangisinden oluşmuştur?

- A) Sıfat tamlaması B) İsim tamlaması
C) Zarf-fiil grubu D) İsim-fiil grubu
E) Sıfat-fiil grubu

Öğrenciler soruyla ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisini yaparlarsa doğru bir cevap vermiş olurlar?

- A) Cümlelerin öznesi "ılık suda" ifadesi olduğundan özne "sıfat tamlaması" grubundadır. Doğru cevap A seçeneğidir.
B) Cümlelerin öznesi "pilavın tane tane olmasını" ifadesi olduğundan özne "isim tamlaması" grubundadır. Doğru cevap B seçeneğidir.
C) Cümlelerin öznesi "bir süre bekletmek" ifadesi olduğundan özne "sıfat-fiil" grubundadır. Doğru cevap E seçeneğidir.
D) Cümlelerin öznesi "Pirinçleri ılık suda bir süre bekletmek" ifadesi olduğundan özne "isim-fiil" grubundadır. Doğru cevap D seçeneğidir.
E) Cümlelerin öznesi "onlar" ifadesi olduğundan özne gizli öznedir ve seçeneklerde sorunun cevabı olacak bir sözcük grubu yoktur. Sorunun cevabı verilmemiştir.

- 2 Alman yazar Goethe'nin Genç Werther'in Acıları adlı romanı genç bir hukuk stajyerinin ızdıraplarını anlatıyor.

Öge dizilişi "özne - nesne - yüklem" şeklinde olan bu cümleyle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Özne, belirtili isim tamlamasıdır.
B) Nesne, zincirleme isim tamlamasıdır.
C) Nesnenin tamlayanı, sıfat tarafından nitelenmiş belirtisiz isim tamlamasıdır.
D) Öznede yer alan eser ismi, bir sıfatla nitelenmiş belirtili isim tamlamasıdır.
E) Nesnenin tamlananı sıfat tamlamasıdır.

- 3 Felsefe seçenekleri araştırma olanağını verecektir ona. Ne gibi yollar önümde? Kararımı nasıl vermeliyim? Yollar, değişik seçenekler, bilimle tüketilemez. Kültürün değişik alanlarında, yaşama biçimlerinden gelen seçenekler de vardır. Bunları aşan olanaklar da vardır. Genç, bu olanakları düşüncesinde tasarlayabilecektir. Felsefe, anlatmaya çalıştığım anlamda, ona bu engin olanaklar evrenini açacaktır.

Sınavda, bu parçayla ilgili olarak;

- I. Sadece özne ve yüklemden oluşan cümlelerin öznesinde işaret zamiri vardır.
II. Devrik olan cümlede vurgulu olan unsur, yer tamlamacısıdır.
III. Haber kipiyle çekimlenmemiş olan fiil basittir.
IV. "-dir" ek eylemi basit çekimli eylemlere gelerek cümleye "olasılık" veya "kesinlik anlamı" katar, birleşik zamanlı eylemler yapmaz. Bu açıklamaya bir örnek vardır.
V. Kurallı birleşik fiilin yüklem olduğu cümle dönüşü çatı özelliği taşır.

cevaplarını yazan bir öğrencinin tam not alabilmesi için, hangi cevaplarını değiştirmesi gerekir?

- A) I ve II B) II ve IV C) II ve III
D) II ve V E) IV ve V

- 4
- I. Hoşgörünün tohumunu Mevlana Celaleddin Rumi ekti Anadolu topraklarına.
II. Fatih Sultan Mehmet'in 1453'te İstanbul'u almış olması, onun adını ebedileştirmiştir.
III. Deprem olduğu saatten on dakika sonra enkazdakileri kurtarmak için yola çıktık.
IV. Romeo'nun cansız bedeni, Juliet'in gönlünde canlanır.
V. Kuşlar, uçmayı unuttukları gün yaşamlarının gereksizliğini haykırırlar.

Aşağıdaki öge dizilişlerinden hangisi, bu cümlelerden herhangi birinin öge dizilişini göstermez?

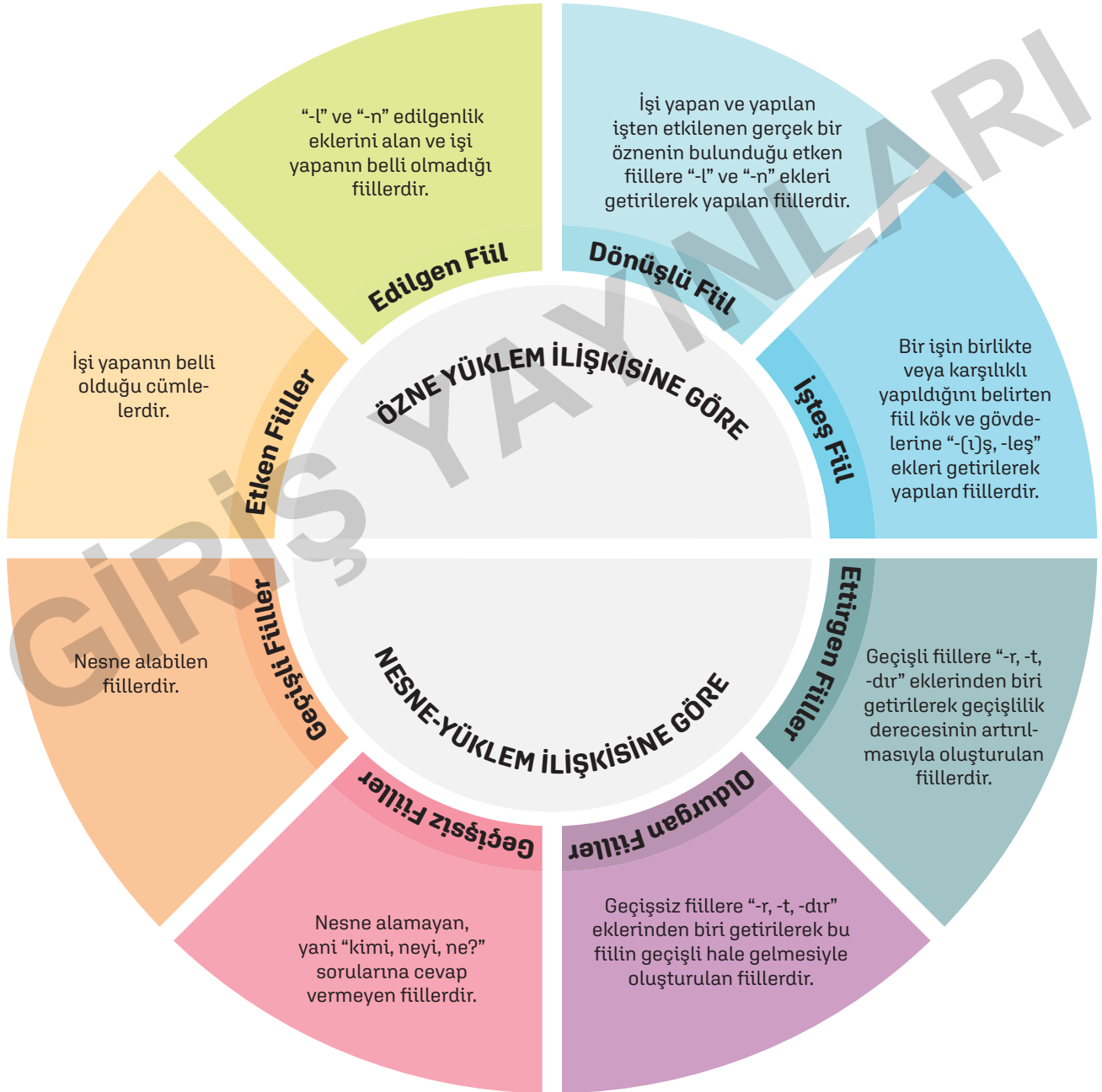
- A) Özne - Belirtili nesne - Yüklem
B) Özne - Zarf tamlayıcısı - Belirtili nesne - Yüklem
C) Belirtili nesne - Zarf tamlayıcısı - Yüklem
D) Zarf tamlayıcısı - Zarf tamlayıcısı - Yüklem
E) Belirtili nesne - Özne - Yüklem - Yer tamlayıcısı

13.

BÖLÜM FİLDE ÇATI

ÖZNE - YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE

NESNE - YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE

➔ Türkçede fiillerin, cümlede aldıkları özneye ve nesne alıp almamalarına göre gösterdikleri özelliğe çatı denir.

Not: Çatı özelliği fiillerde aranır, isim cümlelerinde çatı özelliği aranmaz.

Özne-Yüklem İlişkisine Göre: Fiiller özne-yüklem ilişkisine göre etken, edilgen, dönüşlü ve işteş olmak üzere dört başlıkta ele alınır.

Etken Fiiller: Cümlede öznenin belli olduğu fiillerdir.

» Oya okulun bahçesinden ayrılmak istemiyordu. (Özne: Oya)

Not: Etken fiillerin kullanıldığı cümlelerde özne, gerçek özne ve gizli öznedir.

Edilgen Fiiller: "Başkası tarafından yapıma" anlamı olan ve eylemi "-n" veya "-l" ekleriyle türetilen cümleler edilgen çatılıdır. Özne, sözde öznedir.

» Ofisin tüm camları silindi. (Silen belli değil)

Dönüşlü Fiiller: Özne hem yüklemde bildirilen işi yapar hem de yaptığı işten etkilenir. Dönüşlü fiiller "-n" veya "-l" ekleriyle oluşturulur. Kendi kendine yapma anlamı taşır.

» Çocuk yaptıklarından dolayı üzülüyordu.

İşteş Fiiller: Yüklem bildirdiği işin, birden fazla kişi ya da varlık tarafından gerçekleştirildiği fiillerdir. "-ş" ekini alır. Eylemin karşılıklı ya da birlikte yapıma anlamı vardır.

» Onunla kitabın dil ve anlatımını tartıştık. (Karşılıklı)

1. "Yangın çok geçmeden söndürülmüştü." cümlesindeki **özne-yüklem ilişkisi aşağıdakilerden hangisinde vardır?**

- A) O acılı haberi duyunca çok üzülmüştü.
- B) Kütüphanemize bin adet kitap bağışı yapıldı.
- C) Çocuk, yatağından kalkarak annesine sıkı sıkı sarılmıştı.
- D) Ahmet Refik, yokuşun başına doğru yorulmuştu.
- E) Onların bağırıltılarını duydukça sınırları iyice gerilmişti.

2. (I) Sitemizdeki deneyimlerinizi kişiselleştirmek ve geliştirmek için çerezleri kullanıyoruz. (II) Çerezler, Avrupa Birliği yönetmelikleri uyarınca uyulması gereken kurallar çerçevesinde belirlenmiştir. (III) Çerez Onay Aracı'mız hakkında daha fazla bilgi edinmek veya kişisel tercihlerinizi yönetmek için "Veri ve Çerez Politikası"nı ziyaret edebilirsiniz. (IV) Sitemizi kullanarak çerezleri kullanmamızı kabul edersiniz. (V) Kabul ettiğiniz şartlardan geri dönme hakkınız her zaman vardır.

Bu parçadaki cümlelerin hangisinde yüklem çatısından söz edilemez?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

3. (I) Ara ara akla gelip ezberden tekrar edilen cümleler biliyoruz. (II) Bunlar çoğunlukla kitaplardan, şairlerden aklımıza düşer. (III) Sanki birileri tarafından sezdirmeden dilimize yapııştırılmıştır. (IV) Bilinçsizce tekrar ettiğimizi fark ederiz. (V) Ne zamandır tekrar ettiğimizi de bilmiyiz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde yüklem edilgen çatılıdır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, özne-yüklem ilişkisine göre diğerlerinden farklıdır?**

- A) Gerçeği söylemezsek, onların yalanlarına inanacaklar.
- B) Sizi satrançtaki oyun dışı edilmiş taşlar gibi görüyorum.
- C) İnsanların değişmesinden nefret ediyorum.
- D) İç depremlerimizden masanın altına saklanıyoruz.
- E) Daha sonra bir kez de tiyatro da karşılaşıyoruz.

1

- ◆ Sonradan Aylak Adam'ı yazmıştır.
- ◆ Hikâyelerini Korkuyu Beklerken'de toplamıştır.
- ◆ Yazdığı tek tiyatro oyununu Oyunlarla Yaşayanlar başlığıyla yayımlamıştır.

Etken çatılı bu cümlelerin yüklemeleri;

- I. Sonradan Aylak Adam yazılmıştır.
- II. Hikâyeleri Korkuyu Beklerken'de toplanmıştır.
- III. Yazdığı tek tiyatro oyunu Oyunlarla Yaşayanlar başlığıyla yayımlanmıştır.

numaralandırılan cümlelerin hangilerinde edilgen çatılı olacak şekilde verilmiştir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

2

(I) Tüm canlı hücreler üreme, hareket etme, büyüme, gelişme, madde alışverişi ve ihtiyaç duydukları molekülleri üretme gibi yaşamsal olaylarını devam ettirebilmek için enerjiye ihtiyaç duyar. (II) Canlıların ihtiyaç duyduğu bu enerjiyi ürettikleri reaksiyonlarda alınan besinler parçalanır. (III) Parçalanma sonucu açığa çıkan enerji ile bahsettiğimiz yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirir. (IV) Canlıların besinleri parçalayarak enerji elde etme reaksiyonlarına solunum denir. (V) Sonuç olarak tüm canlılar solunum yapar. Canlılardan bazıları enerji üretim reaksiyonlarında oksijen kullanır. Bu solunum çeşidine oksijenli (aerobik) solunum denir. Örneğin, çok hücreli canlılar ve bazı tek hücreli canlılar oksijenli solunum yapar.

Bu parçadaki numaralandırılmış cümlelerin çatı özellikleri şu yorumlarda bulunulmuştur:

- ◆ I. cümle; nesne almamış, geçişsiz ve etken bir cümledir.
- ◆ II. cümle, geçişli ve ettirgen bir cümledir.
- ◆ III. cümle; nesne almış, geçişli ve etken bir cümledir.
- ◆ IV. cümle, içerisinde sözde özne bulunduran edilgen ve geçişsiz bir cümledir.
- ◆ V. cümle, içinde gerçek öznesi olan geçişli bir cümledir.

Buna göre numaralandırılmış cümlelerden hangisinin çatı özelliği yanlış yorumlanmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3

Bir eylemin geçişli olması, cümle içinde nesne bulunmasına bağlı değildir. Önemli olan bu eylemin nesne alabilecek durumda olmasıdır. Örneğin "Parkta iki saat bekledim." cümlesinde nesne olmamasına rağmen "beklemek" eylemi geçişli çatılıdır.

Bu açıklamayı desteklemek için;

- I. Evrak işleri olduğu için bugünkü toplantıya çağıramadık.
- II. Saatlerdir kitapları dağıtıma çıkaracak olan aracı kapıda bekliyoruz.
- III. Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar adlı eserini çok yoğun bir okumayla bir haftada bitirebildim.
- IV. İş arkadaşlarımızı da ailemizden birileriymiş gibi görmeliyiz.
- V. Barbaros Hayrettin Paşa sivri zekâsıyla hemen çözdü.

yukarıdaki cümlelerden hangileri kullanılabilir?

- A) I ve II B) II ve III C) I ve V
D) III ve IV E) IV ve V

4

Aşağıda Cemal Safi'ye ait bir şiirden bazı dizeler verilmiştir.

Aynaların farkı kalmaz düşmanla
I

Tanışırsın doğduğuna pişmanla
II

Hüzün adres değiştir zamanla
III

Benden geçer, sana göçer sevdiğim
IV V

Bu şiirde geçen numaralandırılmış yüklemelerin çatı özellikleri şöyle tahmin edilmiştir:

- ◆ I → Etken fiil
- ◆ II → İşteş fiil
- ◆ III → Ettirgen fiil
- ◆ IV → Edilgen fiil
- ◆ V → Geçişsiz fiil

Buna göre numaralandırılmış yüklemelerden hangisinin çatı özelliği yanlış tahmin edilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

BÖLÜM CÜMLE TÜRLERİ

YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

YAPISINA GÖRE CÜMLELER

YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

İsim Cümlesi

Yüklemi ek eylemle çekimlenmiş bir isimden oluşan cümlelerdir.

Fiil Cümlesi

Yüklemi çekimli bir fiil olan cümlelerdir.

ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

Olumlu Cümle

Eylemin yapıldığını ve yargının gerçekleştiğini bildiren cümledir.

Olumsuz Cümle

Eylemin yapılmadığını ve yargının gerçekleşmediğini bildiren cümledir.

Soru Cümlesi

Bir duyguyu, düşüncüyü soru yoluyla anlatan veya soru yoluyla bilgi alan cümledir.

Ünlem Cümlesi

Bir duyguyu dile getiren cümledir.

YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

Kurallı Cümle

Yüklemi sonda bulunan cümlelerdir.

Devrik Cümle

Yüklemi sonda bulunmayan cümlelerdir.

Eksilteli Cümle

Yüklemi bulunmayan cümlelerdir.

YAPISINA GÖRE CÜMLELER

Basit Cümle

Tek yargı bildiren cümlelerdir.

Birleşik Cümle

Bir temel cümle ile onun anlamını tamamlayan en az bir yan cümlecikten oluşan cümlelerdir.

Sıralı Cümle

Birden fazla cümlenin birbirine virgül veya noktalı virgül ile bağlanmasıyla oluşan cümledir.

Bağlı Cümle:

Aralarındaki ilgi nedeniyle birbirine bağlaçlarla bağlanan cümledir.

C
Ü
M
L
E
T
Ü
R
L
E
R
İ

CÜMLE TÜRLERİ - 1

Yüklem Türüne Göre Cümleler: Yüklemi isim ya da isim soylu olan cümlelere **isim cümlesi**, yüklemi çekimli fiil olan cümlelere de **fiil cümlesi** denir.

- » Sizinle belli düzeyde bir hukukumuz vardı. (isim cümlesi)
- » Şeyhin evine onu ziyarete gitmişler. (fiil cümlesi)

Yüklem Yerine Göre Cümleler: Yüklemi cümle- nin sonunda olan cümlelere **kurallı cümle**, yüklemi cümle- nin başında veya ortasında olan cümlelere de **devrik cümle** denir.

- » Hayatının en güzel günlerini yaşıyordu. (kurallı cümle)
- » Elbet bir gün görürecektik onunla. (devrik cümle)
- » Karardı her yer, tüm aydınlıklar. (devrik cümle)

Not: Yüklemi söylenmeyen, okuyan tarafından tamamlanması istenen cümlelere **eksilteli cümle** denir.

- » Yurt gezile gezile, evlat seville seville...

Antamına Göre Cümleler: İşin, oluşun, eylemin yapıldığını veya yapılacağını; bahsedilen kavram ya da durumun var olduğunu ifade eden cümlelere **olumlu cümle** denir.

- » Öğretmeni çok güzel ders anlatıyor.
- » İşin, oluşun yapılmadığını ya da bahsedilen kavramın veya durumun var olmadığını bildiren ifadelere **olumsuz cümle** denir.
- » Yarınki toplantıya hiç kimse katılmayacak.

Not: Bazı cümleler yapıcı olumlu, anlamca olumsuz ya da yapıcı olumsuz, anlamca olumlu olabilir.

- » Soru eki veya soru sözcüğü bulunan ve soru anlamı taşıyan cümlelere **soru cümlesi** denir.
- » Kiev'deki zirvede hangi liderler olacak?
- » Sevinç, hüznün, korku gibi duyguları veya hitap ya da seslenmeleri ifade eden cümlelere **ünlem cümlesi** denir.
- » Ah zavallı çocuk, nasıl da ağlıyordu!

1.

- Kendine bir kahve alabilirsin.
- Keten giysiler her zaman ütü sorunu yaşatır.
- Gümüşün oksitlenmesi tüm albeniyi kaçıır.
- Ürün iadesinde hiçbir aksaklık yaşanmaz.
- Huzurla kitap okuyacağımız bir park yok.

Yukarıdaki cümlelerin hangileri anlamına göre diğerlerinden farklıdır?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) III ve IV E) IV ve V

2.

(I) Tahta bavullarımız elimizdeyken trene biniyoruz birkaç arkadaşla. (II) O yıllarda iliklerimize kadar yaşıyoruz yalnızlığı, yoksulluğu. (III) Büyük kentteki bunalımlı, yoksul öğrencilik yıllarından söz ediyorum size. (IV) Derslerden kapabildiklerimizi uygulamaya çalışıyoruz günlük yaşamımıza. (V) Fakat bilgiyi pratiğe dökmek kolay olmuyor.

Bu parçadan numaralandırılmış cümlelerden hangisi öğelerinin dizilişine göre diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi devrik bir isim cümlesidir?**

- A) Suyu özetleyen bendim bir bardağın içinde.
B) Taşa sarılan yosun taşı bitiriyordu, anladım.
C) Parmaklar dile dönüştü ellerinde dilsizlerin.
D) Balkon demirleri de iyice incelmış bu sıralar.
E) Gömleğimden birkaç düğme açıp bekledim.

4.

- Sen bu haldeyken ben nasıl tatile giderim
- Uçak biletlerini ertelettiniz mi
- Yaz gelince sizde de mi bir kilo sorunu oluyor
- Hafta sonu gezisi için nasıl bir hazırlık yapmalıyız
- Güldürme, sen mi kavga edeceksin onunla

Yukarıdaki cümlelerin hangileri soru cümlesi değildir?

- A) I ve II B) I ve V C) II ve III
D) II ve IV E) IV ve V

- 1 (I) Onun bana böyle yapmaya ne hakkı vardı? (II) Senelerden beri, boşluğunu apaçık görmeden, şöyle böyle bir ömür sürmüş, insanlardan kaçsam bile, bunu tabiatımın acayıplığına vermiş, sürüklenip gitmişim fakat beni memnun edecek hayat hakkında da bir fikrim yoktu. (III) Yalnızlığımı hissediyor ve üzülüyordum fakat bundan kurtulmanın mümkün olabileceğini ummuyordum. (IV) Maria, daha doğrusu onun tablosu karşıma çıktığı vakit, bu hâl-deydim. (V) O, beni birdenbire sessiz ve karanlık dünyamdan ayırmış, ışığa ve sahiden yaşamaya götürmüştü.

Numaralı cümlelerle ilgili;

- ◆ Birleşik cümlelerin yüklemelerinin türü farklıdır.
- ◆ Bağlı cümlelerin ikisi de kurallıdır.
- ◆ Sıralı cümle yüklem türüne göre birleşik cümlelerden farklıdır.
- ◆ Bağlı cümlelerden biri isim cümlesidir.
- ◆ Birleşik cümlelerin birincisi biçimce olumludur ama anlamca olumsuzdur.

yukarıda verilen bilgilerden kaç tanesi doğrudur?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

2 ve 3. sorularda, verilen parçalarda basit yapı cümleleri bulunuz.

- 2 (I) Esnek veya güçlü olmak zorunda değilsin. (II) Daha önce kişisel gelişim eğitimi almış olmana da gerek yok. (III) Genç, yaşlı, sporcu ya da kronik rahatsızlık çeken biriysen bu muhteşem bilgi ve teknolojinin faydalarından yararlanabilirsin. (IV) Tek yapmanız gereken, bunu yapmaya açık olmak ve dönüşüme izin vermek. (V) Kendinizdeki sıra dışı değişikliğe hayran kalacaksınız.

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- 3 (I) Pencere camları elmaları, gülleri yansıtıyordu. (II) Camdaki bütün yapraklar yeşildi. (III) Sessizliğin en derin kuyularından, güvercin kabarma sesini çıkardı. (IV) "Güvenli, güvenli, güvenli!" diye attı evin nabzı. (V) "Hazine gömüldü." diye durdu nabız aniden.

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) III ve IV E) IV ve V

- 4 Aşağıdakilerin hangisi "Ben metinlerimde sadece devrik cümleleri kullanırım, ayrıca fiilimsilere yer verilen birleşik yapı cümlelerin de metne derinlik kattığını düşünmekteyim. Cümlelerin yüklemelerinin türleriyle de pek ilgilenmem." diyen bir yazara ait olabilir?

- A) Besteyi ilk duyduğumda manzaraya tek başına hâkim, büyük bir ağaç canlandı gözlerimin önünde. Bu hayal, musikinin rüzgârıyla birdenbire beliren bir şeydi. Hâlbuki bu besteyi o anda dinlemeye hazır değildim, nağme beni ansızın yakalamıştı. Bu hayalin meydana gelmesi, âdeta uyanık hâlde görülen bir rüya gibiydi.
- B) Her zamanki yerimizde, oturuyorduk bahçedeki çınarın gölgesine kurulan masalardan birinde. Çınarın kalın dallarını süsleyen iri, yeşil yapraklarda ne bir esinti vardı ne de bir kıpırtı. Koca çınar, heykel misali kaskatı eğilmişti masamızın üzerine. Emel, belki serinletir diye vantilatörü çıkarmıştı bahçeye.
- C) Arabamı evin önüne park ederken duydum miyavlama seslerini. Başımı camdan uzatınca Tekir'in mahalleye dışarıdan gelen iki kediyi kovaladığını gördüm. Kedilerden sarı tüylüsü bir an dönüp tüylerini kabarttı, anında üzerine yürüdü Tekir. "Dur, Tekir; yapma!" diye bağırardım.
- D) Berber bir süre baktı kapıdan çıkan adama, sonra tezgâha doğru yürüdü. Elinde tespih olan müşteri, sırası geldiği için koltuğa oturdu. Havlusunu, çırağın elinde hazırdı. Berber, bir yandan tezgâhın üzerinde duran usturalardan birini seçmeye çalışıyor, bir yandan da koltukta oturan adama bakıyordu.
- E) Avluya girip duvar kenarına çömeldi. Sırtında deve tüyü çuldan yapılmış kısa bir cepken, bunun altında yıpranmış bir gömlek vardı. Ucunu sağ yanağının üstüne getirdiği kasketi yağ içindeydi. Kasketin yırtık ucundan koyu sarı bir mukavva sarkmıştı. Uzun süre hiç konuşmadan öylece oturdu.

15.

BÖLÜM ANLATIM BOZUKLUKLARI

ANLAMA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI

YAPIYA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI

Gereksiz Sözcük Kullanımı

Aynı anlama gelen ek veya sözcüklerin cümlede birlikte kullanılmasıdır.
Cümlede düşüncenin belirtilmesinde belli bir görevi olmayan sözcükler gereksizdir.

Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanımı

Sesçe birbirine yakın sözcüklerin karıştırılmasıdır.
Cümledeki sözcüklerin anlamına dikkat edilmelidir.

Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanımı

Farklı durum veya duyguları ifade eden sözlerin cümlede birlikte kullanılmasıdır.
Bu da cümlede çelişkili bir ifadenin olmasına neden olur.

Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanımı

Yerinde kullanılmayan sözcüklerin, cümlenin anlamını değiştirmesine veya yanlış anlaşılmasına neden olmasıdır.

Deyimlerin Yanlış Anlamda Kullanılması

Deyimlerin cümlenin anlamına uygun olarak kullanılmamasıdır.

Anlam Belirsizliği

Cümlede kişi ve kuruluş bakımından belirsizliğin ortaya çıkmasıdır.
Cümlede kişilerin yerini tutan zamirlerin kullanılmaması anlam belirsizliğine yol açar.

Mantık ve Sıralama Yanlılığı

Cümledeki anlamın belli bir sırayı takip etmeden oluşturulmasıdır.
Kavramların önem sırasının karıştırılması veya cümlenin mantık açısından yanlış oluşturulmasıdır.

Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

Anlam ve ifade bakımından bir cümlede özne ile yüklem arasında tekillik-çoğulluk, olumluluk-olumsuzluk ve kişi bakımından uyumsuzluk olmasıdır.

Çatı Uyuşmazlığı

Cümledeki fiil ve fiilimsilerin etken ve edilgenlik yönüyle uyuşmamasıdır.

Öge Eksikliği

Sıralı cümlelerde ortak ögenin cümlelerden birine uyumamasıdır.
Cümlede kullanılması gereken bir ögenin bulunmamasıdır.

Noktalama İşaretlerinin Eksikliği

Noktalama işaretlerinin kullanılmaması veya yanlış yerde kullanılması nedeniyle anlamın başka yönlere kaymasıdır. Genellikle virgül eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Bağlaç Yanlılıkları

Bağlaçlar; olumlu veya olumsuz yargıları birbirine bağladığından yanlış ya da gereksiz bağlaç kullanımı anlatımı bozar.

Tamlama Yanlılıkları

Tamlayan ile tamlanan arasında uyumsuzlukların olması veya yanlış anlama neden olacak tamlamaların kullanılmasıdır. Genellikle ad ve sıfatların aynı tamlanana bağlanması sonucu oluşur.

Eklerle İlgili Yanlılıklar

Cümlede ekin eksik veya fazla kullanılmasıdır. Cümlede eklerin yanlış kullanılması veya bir sözcüğe yanlış ekin getirilmesidir. "idi, imiş, ise, -dir" ek eylemlerinin gerektiği yerde kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar. Sıralı cümlelerden birincisi olumlu, ikincisi olumsuz ise birinciye ek eylem eklediğimizde bunu ikinci cümlenin yüklemine bağlamış oluruz.

ANLAMA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI

Gereksiz Sözcük Kullanımı: Cümlede aynı anlama gelen ifadelerin birlikte kullanılmasıdır.

» Urfa'da sifirin altında **eksi** on dereceyi gördük.

Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanımı: Anlamca ve yazım olarak birbirine yakın olan sözcüklerin, cümlede birbiriyle karıştırılmasıdır.

» **Grup** vakti manzarası şiir yazdırır insana. (yanlış)
Gurup vakti manzarası şiir yazdırır insana.

Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanımı: Genellikle kesinlik ve olasılık bildiren ifadelerin birlikte kullanılmasıyla oluşan anlatım bozukluğudur. Cümlede çelişki söz konusudur.

» **Sanıyorum** ki bu yıl, **mutlaka** sınavı kazanacak. (yanlış)

Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanımı: Cümlede bulunan sözcüklerden herhangi birinin, olması gereken yerde kullanılmamasıdır.

» Her saatinde günün kahve içilmez ki! (yanlış)
Günün her saatinde kahve içilmez ki! (doğru)

Deyimlerin Yanlış Anlamda Kullanılması: Kalıplaşmış ifadeler olan deyimlerin sözcüklerinin değiştirilmesi ya da sözcüklerinin yerlerinin değiştirilmesidir. Ya da anlamına uygun kullanılmamasıdır.

» Paşanın **bacaklarına kapanarak** af diledi. (yanlış)
Paşanın **ayaklarına kapanarak** af diledi. (doğru)

Anlam Belirsizliği: Cümlede anlatılmak istenenin anlaşılmasıdır. Genellikle cümleden iki anlam çıkarılır, bu yüzden anlam belirsizdir.

» **Gözlüğünü** masanın üzerine koydum. (onun gözlüğünü / senin gözlüğünü → anlam belirsiz)

Mantık ve Sıralama Yanlılığı: Cümlede anlatılanların önem sırasına göre sıralanmamasıdır.

» Bırak **bir saati**, **bir hafta** dahi duramam burada. (yanlış)
Bırak **bir haftayı**, **bir saat** bile duramam burada. (doğru)

"Bir hafta" zaman dilimi olarak "bir saat"ten daha geniş bir dönemi ifade ettiğinden cümlede mantık yanlışlığı söz konusudur.

1. Çiftçilerin neredeyse tüm gelirleri yetiştirdikleri ziraata bağlı olduğu için bu bölgede sulama suyu konusunda tartışmalar yaşanabiliyor.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdaki değişikliklerin hangisiyle giderilir?

- A) "neredeyse" sözü cümleden atılarak
B) "yetiştirdikleri" sözü cümleden atılarak
C) "olduğu için" yerine "olduğundan" getirilerek
D) "yaşanabiliyor" yerine "yaşanıyor" getirilerek
E) "suyu" sözü cümleden atılarak

2. Kaplıca turizminin yol açtığı gelirlerin ilçemizin ekonomisine çok büyük bir katkısı olduğunu biliyoruz.

I II III
IV V

Bu cümledeki altı çizili sözcük ya da sözcük gruplarından hangisi yanlış kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. (I) Biz neden ekonomik sıkıntı içinde yüzen bir kuşak olduk biliyor musunuz? (II) İki yakamız neden bir araya gelmiyor sizce? (III) Eskiden kullanılmış malzemeler başka bir işte değerlendirilmiş. (IV) Şimdi öyle mi, hep atık çöp. (V) Oysa yeni yeni anlıyoruz ki birçok atık, çöp değildir.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde "bir sözcüğün cümle içinde olması gereken yerde kullanılmamasından ötürü bir anlam kargaşası" oluşmuştur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. (I) Adana'da salaş bir lokantaya eskiden beri giderim. (II) Bu lokantada, patates püresi ezmesiyle yapılan humus adlı yemeği yerim. (III) Humus aslında Orta Doğu'da yaygın bir Arap yemeğidir. (IV) Aslında patatesle değil; haşlanmış nohut, tahin, sirke ve maydanozla yapılır. (V) Sumak ekşisi olmazsa olmazdır bu harika lezzetin.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- 1 Türkçe öğretmeni, Hakan'dan bir metin yazmasını ister. Bu metni yazdıktan sonra kendisine getirmesini söyler. Hakan aşağıdaki metni yazar ve Türkçe öğretmenine götürür.

Binadan çıkınca deniz havası ve sahile inip yürümeyi istedim. Tam o sırada cam baskülü kırılmış tartıcı çocuğu gördüm. Gözleri nemlenmişti biraz. Hâline üzülüp biraz para verdim. Başkaları da verdiği kısa sürede epeyce para toplandı buğulu gözlü çocuğa.

Türkçe öğretmeni metni okuduktan sonra metinde anlatım bozukluğu olduğunu fark etmiş ancak kendisi metni düzeltmeye gerek Hakan'a birkaç öneride bulunmuştur. Bu önerileri doğrultusunda metnini düzenlerse ödevinden tam not alabileceğini söylemiştir.

Türkçe öğretmeni, Hakan'a şu önerilerde bulunmuştur:

- I. Cümlelerinde herhangi bir ögenin eksik olmamasına dikkat etmelisin.
- II. Tekil-çoğul olma ve kişi bakımından özneye yüklem uyumlu olmasına dikkat etmelisin.
- III. Fiil ve fiilimsileri çatı özelliklerine uygun kullanmalısın.

Hakan, yazdığı metni bu öneriler doğrultusunda değiştirerek aşağıdaki metni yazmıştır.

Binadan çıkınca deniz havası almayı ve sahile inip yürümeyi istedim. Tam o sırada cam baskülü kırılmış tartıcı çocuğu gördüm. Gözleri nemlenmişlerdi biraz. Hâline üzülüp biraz para verdim. Başkaları da verince kısa bir sürede epeyce para toplandı buğulu gözlü çocuğa.

Bu bilgilere göre Hakan, değiştirdiği metinde Türkçe öğretmenin önerilerinden hangilerini uygulamıştır?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

- 2 Aşağıdaki cümlelerde yer alan anlatım bozuklukları bulunup karşılıklarına yazıldıktan sonra, anlatım bozukluğu olmayan cümlelerin başındaki harfler sırasıyla yazılarak bir şifre elde edilecektir.

- ◆ Yüklem eksikliği
- ◆ Çatı uyumsuzluğu
- ◆ Yanlış bağlaç kullanımı
- ◆ Tamlama yanlışlığı
- ◆ Özne-yüklem uyumsuzluğu
- ◆ Nesne eksikliği
- ◆ Yer tamlayıcısı eksikliği

Harf	Cümle	Anlatım Bozukluğunun Sebebi
K	Yarınki programda ekonomik ve sağlık faaliyetleri ile ilgili konuşma yapılacak.	
A	Ailesinden yıllarca ayrı kalmış, çok özlemişti.	
L	Okula gidemedi fakat hastalığından dolayı dinlenmesi gerekiyordu.	
V	Yazın o sıcak günlerinde evimizin kenarındaki nehirde serinlendik.	
S	Okulun ilk gününde hazırlıklar yapıp okula hazır hâle geldiler.	
E	Kedi, kasabın attığı et parçalarını iştahla yiyordu.	
M	Son dönemde popüler olan tabletler, öğrencilere pek çok kolaylık sağlıyorlar.	
F	Sen ve Aykut, bugünkü bilgi yarışmasına katılmamışsınız.	
T	Arkadaşını her zaman arar, elinden geldiğince yardımcı olurdu.	
A	Sadık, eşini ikna etmek için elinden geleni yaptı.	
I	Mercimek çorbasını çok, şehriye çorbasını hiç sevmeydim.	

Buna göre şifre aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) SEFA B) VEFA C) AFAT D) SEMA E) VAKA

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0505 099 24 84
www.girisayinlari.com | girisayinlari@gmail.com

